

CULTURE AND HISTORY
– STUDENT RESEARCH PAPERS

INDHOLDSFORTEGNELSE

RACIAL DEPICTIONS IN VISUAL CULTURE DURING WORLD WAR ONE: A TRANS-
NATIONAL COMPARATIVE STUDY 3

Christian Kofoed Hansen og Gustav Simonsen

RACISME I GRØNLAND: EN GENOVERVEJELSE AF DANSK RACEANTROPOLOGIS
LEGTIMERING AF RACEDISKRIMINATION, 1886 TIL 1950 25

Ida Marie Bjørlig

Racial depictions in visual culture during World War One

A transnational comparative study

Af:

Christian Kofoed Hansen og Gustav Simonsen

Historie

ABSTRACT: How can we understand British depictions of the German ‘race’, if they are understood as belonging to the same racial category? We argue that an analysis of racial depictions must be based on historical and cultural understandings. We present ‘race’ as an all-encompassing, flexible historical phenomenon, that includes cultural racism. We found that cultural and biological racism overlapped, working in tandem to create a single depiction within a spectrum of culturally or biologically based racial stereotypes. We argue that racialized stereotypes were deployed in both intra-white and non-white¹ depictions depending on the desired function of the propaganda resulting in both positive or/and negative portrayals that worked mainly in consolidating the Self and Othering the enemy – with the exception of white depictions of non-white soldiers often showcasing Othering exotic elements.

NØGLEORD: racism, stereotypes, propaganda, World War One, visual culture.

---

¹ For the purpose of this paper, we categorize European peoples and their descendants with light skin as ‘whites’. ‘Non-whites’ is therefore an umbrella term for all peoples excluded by this definition.

Introduction

In this article, we argue that notions of ‘race’ were used in flexible ways in creating the Self and Other in propagandistic messages during World War I (WWI). This strategy was deployed in both intra-white and non-white depictions depending on the desired function of the propaganda resulting in both positive or/and negative portrayals. Cultural and biological racism was merged seamlessly in creating the desired stereotypical depictions. ‘Race’ was thus a crucial tool in alienating an enemy or consolidating bonds between brothers in arms. Central for this paper is the notion, that examining the stereotypical racializing that took place between and within members of similar and different race categories (intra-whites and non-white) requires a broad definition of race which includes both biological and cultural racism.

Conceptions of ‘race’ played an essential role in contemporary Europe’s consciousness. However, the conceptual understanding and definition of ‘race’ as such was characterized by interchangeability and flexibility. ‘Race’ could imply numerous different meanings and was thus notoriously difficult to define. It was not exclusively associated with skin color but could also be found in terms of physical characteristics, environment, languages, behavior, and even ethnicity, nationality, and social classes.²

Racial depictions flourished in posters, magazine front pages, caricatures, and postcards during WWI and partook in the shaping and creation of a racialized world. In recent decades, WWI posters have moved from the periphery to the center of contemporary scholarly inquiry. They now constitute a field of cultural discursive research with a contextualizing and interpreting gaze (James 2009: 374-75). This coincided with an ‘interdisciplinary turn’ in the historiography of WWI making it a more challenging and rewarding field of study than it once was. Especially attention to traditionally overlooked source material such as mass cultural war posters has led to a renewed interest in WWI (James 2009: 14). Also, the increased emphasis in the humanities on the ‘visual turn’ has gained increasing prominence since the 1990s.

---

² For a wider discussion of ‘race’ see leading scholars: Santanu Das, *Race, Empire and First World War Writing* (Cambridge, 2011); Richard Fogarty, *Race and War in France: Colonial Subjects in the French Army, 1914-1918* (Baltimore, MD, 2008); Glenford Howe, *Race, War and Nationalism: A Social History of West Indians in the First World War* (Kingston, 2002); Joe Lunn, *Memoirs of the Maelstrom: A Senegalese Oral History of the First World War* (Portsmouth, NH, 1999); David Omissi, *The Sepoy and the Raj: The Indian Army 1860-1940* (London, 1994); David Omissi, *Indian Voices of the Great War: Soldiers’ Letters, 1914-18* (New York, 1999); Richard Smith, *Jamaican Volunteers in the First World War: Race, Masculinity and the Development of National Consciousness* (Manchester, 2004); Timothy Winegard, *Indigenous Peoples of the British Dominions and the First World War* (Cambridge, 2012).

The publication of Maurice Rickard's now-classic *Posters of the First World War* (1968)³ marked the starting signal of the inquiry of the WWI posters. In the wake of Rickard's 1968 study, several works have been occupied with WWI posters (James 2009: 3). Today, the inquiry of the posters constitutes a large field of research.⁴ However, many studies rely solely on a national narrative, that is, an exclusive focus on a single nation's poster culture as a source basis. Also, quite a few studies are repetitive and selective in their sources of posters only analyzing the same handful thereby creating a somewhat distorted and repetitive consensus not making use of the seemingly endless supply of now available posters. Obviously, different studies have different thematic scholarly interests leaving 'race' as one of many. However, to our knowledge, there has not been a systematic, (multi) transnational, and comparative study of 'race' depicted in visual culture.

The early biological mode of thought, or naturalism, was developed in the 17th and 18th centuries. Although initially being almost purely somatic, later theorists added psychological characteristics to the categorizations. In the 19th century, with the rise of nationalism, 'race' as a concept was used to describe the groups of peoples belonging to nations, so-called national racism. This mode of thought focused on what was seen as the innate and fixed physical and intellectual make-up of peoples 'belonging' to a nation. Within this system of race-thought, and especially during WWI, the 'national races' within the 'Caucasian race' were ranked in terms of moral character and capability creating a race hierarchy which coexisted with the naturalist/biological race hierarchy (Blum 2020:5). Overall, this type of national racism worked well in tandem with biological/naturalist race-thinking, with regards to rationalizing subjugation, colonization and stereotyping - as will be shown in the analysis of the propaganda posters. Even though racial thinking did move toward a more biological understanding by the early 20th century emphasizing physical features, the 19th century conceptions of 'race' in terms of national and ethnic differences had not disappeared during WWI.⁵

---

³ Maurice Rickards (1968).

⁴ For major works in this field see also: Joseph Darracott, *The First World War in Posters* from the Imperial War Museum, London (New York: Dover, 1974); Peter Paret, Beth Irwin Lewis, and Paul Paret, eds., *Persuasive Images: Posters of the War and Revolution from the Hoover Institution Archives* (Princeton: Princeton University Press, 1992); Peter Stanley, ed., *What Did You Do in the War, Daddy? A Visual History of Propaganda Posters* (Oxford: Oxford University Press, 1983); Libby Chenault, *Battlelines: World War I Posters from the Bowman Gray Collection* (Chapel Hill nc: University of North Carolina, 1988); Rémy Paillard, *Affiches 14–18* (Paris: Rémy Paillard, 1986); Walton H. Rawls, *Wake Up, America! World War I and the American Poster* (New York: Abbeville Press, 1988); James Aulich, *War Posters: Weapons of Mass Communication* (New York: Thames and Hudson, 2007); and James Aulich and John Hewitt, *Seduction or Instruction? First World War Posters in Britain and Europe* (Manchester: Manchester University Press, 2007); Pearl James, ed., *Picture This: World War I Posters and Visual Culture, Studies in War, Society, and the Military* (Lincoln; London: University of Nebraska Press, 2009); Celia M. Kingsbury, *For Home and Country: World War I Propaganda on the Home Front*. (Lincoln: UNP - Nebraska, 2010). For specifically American visual sources see: David M. Lubin, *Grand Illusions: American Art and the First World War* (New York: Oxford University Press, 2016).

⁵ Richard Standish Fogarty (2008).

In fact, intra-European racism increased. The Germans, for example, were often portrayed as racially non-European (Das 2011: 10-12).

We see the term and concept ‘race’ as a social construct, which entails that it is historically and culturally founded. Within culturalism (cultural racism), negative race-characteristics are understood as a result of the culture of those belonging to a traditional race group. The culture from which the alleged issues stem is seen as immutable and inherited by the next generation. In the 19th century, with the rise of nationalism, ‘race’ as a concept was used to describe the groups of peoples belonging to nations, so-called national racism. This mode of thought was more focused on what was seen as the innate and fixed physical and intellectual make-up of peoples ‘belonging’ to a nation. Within this system of race-thought, and especially during WWI, the ‘Caucasian races’ were internally ranked in terms of moral character and capability which can be viewed as cultural racism (Blum 2020: 5). The terms and concepts of biological and cultural racism will serve to qualify the different types of racial stereotypes found in the visual culture and explains the connection between race and cultural stereotypes where overlapping race-thoughts will be shown as prevalent.

How does one ‘read’ visual culture, what is culture, and what is propaganda? Firstly, we categorize propaganda as a specific type of communication:

“Propaganda is the deliberate, systematic attempt to shape perceptions, manipulate cognitions, and direct behavior to achieve a response that furthers the desired intent of the propagandist.” (Jowett & O’Donnell 2012: 7)

This definition contains a special emphasis on three key elements of propaganda, the first is the nature of the ‘attempt’ – since this means communication can qualify as propaganda even if it fails in achieving the desired effects. The second element is the deliberate element of propaganda, the message is carefully planned. This insight indicates that official propaganda depictions that promote a well-thought-out concept of race and culture contain certain intentions of the state. The third relates further to the deliberation of the message and is the systematic aspect, which entails an organized regularity of the message(s) (Jowett & O’Donnell 2012: 6-8). If similar themes and depictions are commonly spread in propaganda, this signals that greater propaganda campaigns are at play. Culture is essential to understanding the creation and communication of meaning. Meaning is created by the sender and created in the interpretation by the receiver (Hall 1997: 2). Semiotics as a theory examines the way we create meaning, and how we communicate it. Within the field of semiotics, signs are understood as “[...] *anything that can be used to stand for something else, whether that something else actually exists or not.*” (Berger 2016: 52). A semiotic theoretical framework is therefore concerned with looking at signs with regards to the relationship between denotations (what is

described) and connotations (what the described means) (Baines & O’Shaughnessy 2014: 170). In communication when a message gets produced, circulated, and interpreted, the message is encoded in the production, and reproduced in the interpretation via decoding (Hall et al. 1980: 118).

This paper is based on 79 visual sources (posters, postcards, cartoons and magazine covers) depicting race, that sadly cannot be reproduced in their full length. However, we employ a ‘tip-of-the-iceberg-principle’ showcasing a tiny albeit representative selection of posters that is part of a larger phenomenon. Our analysis is based on sources created by the major powers: Britain, France, Russia as well as Germany.⁶

Racial depictions

Firstly, we look at sources from the USA, Britain, Russia, and France, depicting negative stereotypes of the Germans or the Austro-Hungarians seeing how the depiction can be plotted into a spectrum ranging from primarily biological racism to cultural racism. This is especially the case with Allied depictions of the German ‘race’.

Our first example, a 1917 American recruitment poster titled “Destroy This Mad Brute - Enlist” (fig. 1),⁷ depicts a German invader. A denotative reading reveals a roaring mustached ape wearing a Pickelhaube stating “Militarism” who is walking straight towards the spectator, setting foot on American soil. In his right hand he is carrying a blooded club engraved “Kultur”, in his left arm

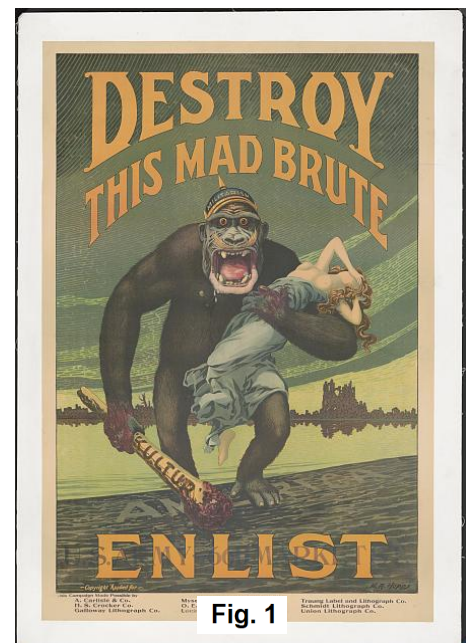

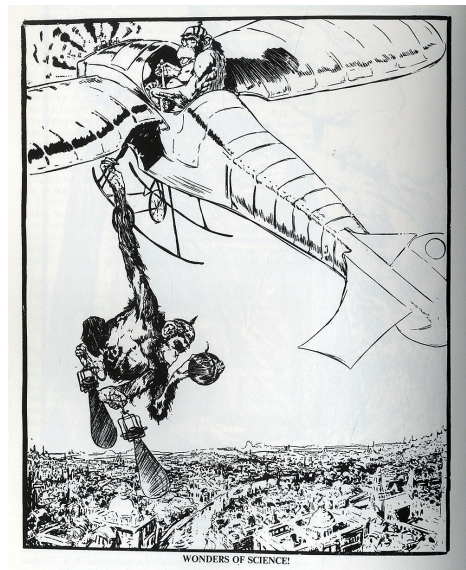
Fig. 1

⁶ The Ottoman posters are unfortunately notoriously hard to procure due to them mainly relying on oral recruiting. An evident place to continue the inquiry, would be to resume our hunt for Ottoman posters which left us at a dead end. The next step would be to get a hold of Haluk Oral’s *Arıburnu 1915: Çanakkale Savaşı’ndan Belgesel Öyküler* (Istanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2007) (containing two posters), digging in NARA Istanbul, and two seemingly unpublished Phd.-theses involving Ottoman posters; Eugene Rogan, *The Fall of the Ottomans: The Great War in the Middle East* (New York, NY: Basic Books, 2015), 413; Mehmet Beşikçi, *The Ottoman Mobilization of Manpower in the First World War: Between Voluntarism and Resistance* (Leiden; Boston: BRILL, 2012), 72.

⁷ Fig. 1, H. R. Hopps, “Destroy This Mad Brute Enlist - U.S. Army”, 1917, poster. Printer: San Francisco Army Recruiting District, USA, San Francisco. From: <https://www.loc.gov/pictures/item/2010652057/>

a young, bare-breasted woman. The background of the eerie greenish scenery reveals the ruin of a cathedral in a wasted landscape across the Atlantic Ocean. The more interesting connotative meanings shall now be explored. If we look at the movement of the main subject, the ‘German ape’ we see that he has just emerged from his trans-Atlantic journey from Europe which he has laid in ruins. The monkey-like creature itself symbolizes the biological backwardness indicating that the German ‘race’ as a whole is an unevolved human ancestor. The revealed fangs and bloodied fists show the ferocity and beast-like nature of the Germans. In this case, the iconic Pickelhaube figuratively (and literally) carries the connotations of the Prussian archaic militarism. The bloodied club of ‘Kultur’ further carries meanings of the uncivilized and decadent German culture; so primitive that it is best represented by a caveman-like club, which has been used to brutally kill American allies. The innocent young American woman firmly grasped in the monkey’s hands is an expression of German deviant sexuality. The defenselessness and purity of the virgin-like blonde is about to be defiled, breaking with Christian civilized sexual morals. The immoral sexuality of the German raping beast conveys the pathologizing nature of the German culture.

The themes of ogre-like apes wielding primitive clubs and swords are contrasted by, for example, a British cartoon (fig. 2).⁸ The cartoon shows two Pickelhaube-wearing chimpanzees, flying a bomber aircraft over a major European city, one of them about to drop several bombs on the defenseless civilian target. Showing the dangers of mere German apes wielding the destructive technology of the civilized world - from which they are excluded. Still naked, the monkeys are only wearing helmets, the cartoon plays into the animalistic and bestial Other of the German race. A French postcard (fig. 3)⁹ somewhat humanizes the German-ape by showing a laughing stereotypical ape-like German wearing a uniform and wielding a rifle - i.e., being dressed and armed like an ordinary soldier. This poster, therefore, shows the melding of cultural and biologically based stereotypes, by merging the civilized style of a military uniform with the ‘apelike nature of the German race’.

Fig. 2

⁸ Fig. 2, W. Dyson, “Wonders of science”, in the Daily Mail January 1, 1915. Place made: London, England. From: <http://fulltable.dyndns.org/VTS/aoi/d/dyson/5.jpeg>

⁹ Fig. 3. Wada, “La bête féroce sent venir la faim”, postcard, 1915, Place made: Paris, France From: <https://www.historyhit.com/app/uploads/2020/07/belgian-ant-german-poster-1.jpg>

Juni 2021

However, ape-like depictions of the Germans were not the only way of alienating the German race from a European biological belonging. Some posters claimed that the Germans were “Huns” indicating that the race was inferior, non-European, and of Asiatic origin. An American poster (fig. 4)¹⁰ reading “Beat Back the Hun” displays a giant German soldier staring like a predator at his next victim with sickly, luminous-looking green eyes across the Atlantic. His macabre bayonet and hand are covered in fresh blood wetting the remains of a smoldering cathedral which he has just laid in ruins.¹¹

Fig. 4

Although many Allied depictions of the German race took the form of primitive animals, some posters portrayed them as more human-looking, albeit still very raw and uncivilized. Correspondingly, the type of racism against the Germans increasingly turned away from biological racism into culturalism concurrently with their increasingly human appearance. Both the British poster fig. 5¹² and the French poster fig. 6¹³ show the transition of a German soldier into a German businessman. They underline the atrocities that he commits during service, such as destroying cultural landmarks, child-killing, molestation of women, and the torture of a POW. The clear message of not commencing business with the Germans in the future, here clearly relies on conveying that the German race as a whole is militaristic and evil. In the recruitment Australian poster fig. 7¹⁴ the racial stereotype of the Germans functions as a means to alienate and Other the German enemy, whilst at the same time underlining the immediate threat. The official recruitment poster depicts a German invasion of Australia. We see a German squadron that is in the midst of executing civilians and pillaging an Australian village.

¹⁰ Fig. 4, F. Strothmann, “Beat Back the Hun with Liberty Bonds”, 1918, Poster, Place made: USA. From: <https://www.iwm.org.uk/collections/item/object/25800>

¹¹ The 1914 destruction of the cathedral in Rheims, France cemented the link between the Germans and the ‘Huns’. For more details on the German ‘Hun’ see: Nicoletta F. Gullace, “Barbaric Anti-Modernism: Representations of the ‘Hun’ in Britain, North America, Australia, and Beyond”, in Pearl James (2009).

¹² Fig. 5. D. Wilson, “Once a German - always a German!”, 1918, Poster, Place made: Sponsor: British Empire Union, Printer: The Globe Printing Co Ltd., London, England. From: <https://www.warmuseum.ca/collections/artifact/1026818/>

¹³ Fig. 6. F. L. Gottlob, “REMEMBER!”, unknown date, Poster, Place made, Author: La Ligue Souvenez-Vous, printer: Atelier F Gottlob, Paris, France. From: <https://www.iwm.org.uk/collections/item/object/11163>

¹⁴ Fig. 7. N.A.W. Lindsay, “Will you fight now or wait for This”, 1918, Poster, place made, Author: Commonwealth Government of Australia, Printer: W E Smith Ltd., New South Wales, Sydney, Australia. From: <https://www.awm.gov.au/collection/ARTV00079/>

Further, two German soldiers are dragging away an Australian woman, employing molestation. The Germans in this depiction are not biologically different from the white Australians, but they are shown as barbaric and Other through their actions.

The Central Powers used racism as means of alienating the enemy, in a fundamentally different way than the Entente. Instead of primarily using biological racism by depicting white foes as biologically backward the Germans generally employed culturalism against the enemy states as such or its leaders. For this purpose, Central Powers drew mainly on allegories and myths. Fig. 8¹⁵ is a perfect example of this type of depiction. In this German war bond poster, US President Woodrow Wilson is about to be penetrated by a spear-wielding German soldier. The round-framed granny glasses, pointy nose, and water-combed hair indicate that the venom-spewing mouth belongs to the American president. Wilson's red skin and angel-wings imply that he is like Satan. At the same time, he guards sacks of dollars with his dragon-foot, playing to the mythological tale of the dragon guarding a treasure. The visual component of the poster is further supported by a rhyme, squarely focused on President Wilson's scoundrel-like acts. This poster, as opposed to the Allied posters of the German race as a whole, depicts just President Wilson and demonizes

Fig. 8

Fig. 9

him as a person or leader rather than referring to the American people. Another interesting set of cases are the German magazine front page fig. 9¹⁶ and the poster and postcard fig. 10¹⁷ where the British Empire is embodied by a giant spider spinning its web over much of Europe and the entire

¹⁵ Fig. 8. B. Clauss, "3. Armee", 1917, Poster, Printer: Mainzer Verlagsanstalt, Place made: Mainz, Germany. From: <https://www.iwm.org.uk/collections/item/object/5156>

¹⁶ Fig. 9. E. von Baumgarten, "L'Entente Cordiale", 1915, poster and postcard. Place made: Unknown. From: <https://digital.library.cornell.edu/catalog/ss:19343435>

¹⁷ Fig. 10, J. Loewenstein, Trans: "The Great Cleansing Process", 1914, Magazine frontpage, publisher: Der Brummer, Berlin. From: <http://barronmaps.com/products/der-brummer-lustige-kriegs-blatter-nr-4-1914/>

Juni 2021

globe. In the former poster and postcard, the Germans reinforce the propaganda message of Imperial Britain's aggressive territorial ambitions highlighting that they were war-causing. Each of the spider's legs holds on to British possessions of Gibraltar, Malta, and Egypt while a fourth leg is being spiked by the Islamic half-moon on an Istanbul mosque. Next to the wounded leg in the Dardanelles Street is a British shipwreck symbolizing the failed Gallipoli campaign of 1915. A webbed Uncle Sam representing America is being forcibly dragged into the conflict by the spider's leg among other dominion and colonial troops connoting the racially inherent British warmongering.

Fig. 13

However, a few Central Power depictions of the enemy took the shape of human soldiers. A German postcard fig. 11¹⁸ shows two homeless-looking Russian border-soldiers in torn uniforms. They have just woken up, probably after a heavy night of drinking, on a grass field. Yet, their incompetence is more a result of the Russian alcohol culture rather than race. The last German-made poster, depicting ‘whites’ is fig. 12.¹⁹ In this poster we see the statistical representation of illiterates among the recruits of Germany, England, and France. The size of the cartoon representing the recruits of the nation corresponds to the amount of illiterates. The French recruits are depicted both as a white-Frenchmen and a dark colonial troop who are both having great issues reading. This type of racial depiction builds on a type of ‘scientific’ racism, where statistical information is used to form the portrayals of races. The said ‘races’ are both culturally based (the peoples of the white nations are seen as different races) and biologically based (deformities and skin color is emphasized).

Germany's national propaganda campaign was to some extent a defensive attempt to ward off Allied biological and cultural racist accusations of them being backward barbarians and bloodthirsty Huns and uncivilized in their culture.²⁰ This was reflected in the portrayal of themselves as attempting to underscore the diametrical opposite of their racial qualities. An excellent example countering these

¹⁸ Fig. 11, W. Trier, “Russische Grenzsoldaten”, 1914, postcard, Place made: Germany. From: <https://www.dhm.de/lemo/bestand/objekt/96003685>

¹⁹ Fig. 12, Unknown, “Analphabeten”, Unknown year, poster, Place made: Germany. From: <https://www.iwm.org.uk/collections/item/object/29047>

²⁰ For a similar conclusion see: Jakub Kazecki og Jason Lieblang, “Regression versus Progression: Fundamental Differences in German and American Posters of the First World War”, in Pearl James (2009).

Allied accusations is seen in the German poster with the title “Wir Barbaren!” (fig. 13)²¹ in ironic quotation marks which was a part of a design-series of which fig. 12 also belongs. This pronouncedly schematic and informative poster reveals a diagram statistically comparing literacy rates, education spendings, book production, social care spendings, and scientific Nobel prizes between Germany, Britain, and France. At the bottom of the poster, famous German figures are shown. These selected parameters show that Germany is taking an enormous lead in every positive aspect. Another similar attempt building directly on the same narrative - parrying Allied ‘barbaric’ accusations - is seen in fig. 14²² once again quoting “Deutsche 'Barbaren'” - an obvious ironic quotation. Two lifeless French soldiers lying where they fell on the ground indicates that a battle has just taken place in the twilight. A fatherly German soldier is helping a wounded, limping French soldier by letting him rest his weakened body up against his shoulder while they are walking away from the scene. The connotations of these posters are clear: The Germans are proved not to be barbaric and uncivilized Huns - quite contrary they are the leading people of Europe spearheading progress, knowledge, and civilization drawing on a long and proud history of cultural achievements and leading historical personalities.

Fig. 14

²¹ Fig. 13, L. Oppenheim, “Wir Barbaren!”, 1915, poster, Place made: Germany. From: <https://www.iwm.org.uk/collections/item/object/20677>

²² Fig. 14, Unknown, “Deutsche “Barbaren”.” in Feinde Ringsum! 1915, poster, Place made: Germany. From: https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/propaganda_at_home_germany

Fig. 17^
< Fig. 15 Fig. 18 >

In his Chicago-studio E.G. Renesch has produced a fascinating design series telling an interesting connected story. In the poster titled “Duty Calls” (fig. 15²³), a white American soldier is farewelling his wife or fiancé in the front garden of their suburban house. In Renesch’s fig. 16²⁴ poster the same American soldiers have been dropped off in France and are fearlessly marching towards a distant frontline engulfed in a flaming hell. French regiments of soldiers stand by saluting the by-marching Americans accompanied by General Pershing and Uncle Sam. In fig. 17²⁵ the American regiment is storming the German lines under the title “Over the Top” with heads held high alongside their British and French allies. In fig. 18²⁶ the brave American soldier has made his way back to his wife and child sitting in a rocking chair in front of a fireplace in a middle-class home completing the narrative of the hero’s journey. The connotations of this interconnected story reflect the civilized values encoded in the depiction of the racially white American soldier. While being the caring paternalistic pillar of a nuclear family he also carries the same gentleman-values and he is a noble warrior - a national hero, too. The national hero narrative comes to life through strong connotative symbolism in Renesch’s posters. Besides the mentioned color symbolism in fig. 15 referring to the American flag embodying the scene as America itself, Uncle Sam is inspecting the troops in fig. 16 once again underscoring the national embodiment. The framed picture of George Washington, curtained with American flags hanging above the fireplace in fig. 18 is yet another example that showcases the almost religious symbolism regarding the founding fathers. Interestingly enough, the

²³ Fig. 15, E.G. Renesch, “Duty Calls” 1917, poster, Place made: Chicago, USA. From: <https://libwww.freelibrary.org/digital/item/51012>

²⁴ Fig. 16, E.G. Renesch, “Pershing in France”, 1917, poster, Place made: Chicago, USA. From: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pershing_in_France,_by_E.G._Renesch.jpg

²⁵ Fig. 17, E.G. Renesch, “Over the Top”, 1918, poster, Place made: Chicago, USA. From: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Over_the_Top_\(1918\),_by_E.G._Renesch.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Over_the_Top_(1918),_by_E.G._Renesch.jpg)

²⁶ Fig. 18, E.G. Renesch, “Soldier's Return”, 1918, poster, Place made: Chicago, USA. From: <https://postermuseum.com/products/soldiers-return-666>

marching American soldiers are portrayed with their fellow racially white British and French allies - not a single non-white is to be seen - playing well into the deeply segregated society of America. This highlights the racial brotherhood and equality between them in a perfectly white entity all as one.

Renesch created a pendant series to the aforementioned fig. 14, fig. 18, and fig. 17. While only minor variation in the *mise en scène* changed, Renesch carried out a racial replacement of the subjects portrayed indeed highlighting the flexible function of 'race'. The exact same narrative of the hero's journey now featured a black American soldier.

Fig. 19

Fig. 20

Fig. 21

In fig. 19²⁷ titled “Colored Man is No Slacker” (replacing the “Duty Calls” on fig. 15), a black American soldier is parting with his wife once again in a suburban front yard. His regiment made up entirely of black soldiers is marching by the parting scene. In the next chapter (fig. 20)^{28,29} of the hero’s journey, a regiment consisting entirely of black American soldiers are successfully overwhelming the German front line. Renesch baptized this poster “True Sons of Freedom” replacing the “Over the Top” title on fig. 17. However, Renesch also added further text in addition to the title: “Colored Men. The First Americans Who Planted Our Flag on the Firing Line” is written next to three black soldiers forcing two greying and retirement-ready looking Germans with unmistakable Pickelhauben to surrender. In the top right corner the quote “Liberty and Freedom

²⁷ Fig. 19, E.G. Renesch, “Colored Man is no Slacker”, 1918, poster, Place made: Chicago, USA. From: <https://libwww.freelibrary.org/digital/item/50464>

²⁸ Fig. 20, C. Gustrine, “True Sons of Freedom”, 1918, poster, Place made: Chicago, USA. From: <https://www.loc.gov/resource/ppmsca.18640/>

²⁹ Although fig. 20 is made by another artist the style and motif match with fig. 17. In addition, its Chicago-origin supports our strong suspicion that this was made in collaboration with Renesch.

Shall Not Perish” signed “A. Lincoln” is written on a giant God-like figure of Abraham Lincoln watching over the soldiers. In fig. 21,³⁰ very much resembling fig. 18, a black mother and her three children are gazing at a portrait of their uniformed husband and father hanging above the fireplace. The family’s awarded Service Flag is hanging in the window underscoring their military commitment. Next to the portrait, two minor portraits reveal the faces of George Washington and President Wilson. Above right, a large portrait of Lincoln is dwarfing the other pictures. The absence of the black soldier himself indicates that the scenery is not a “Soldier’s Return” as in fig. 18. Although his absence could be explained by him serving on the front, more likely he died in battle. The black soldier has made his ultimate sacrifice to the service of his country by dedicating his life, making him a “True Blue”. The strong connotations of these posters are unmistakable: The black American soldiers were indeed at least, if not even more, as good soldiers as a white soldier. The repeated use of the American flag alongside its colors symbolically represented in clothing and flowers make the black soldier the incarnation of the USA; the national hero. In this aspect, Renesch’s black soldier is astonishingly racially equal, and yet very segregated, to his peer white American soldier: They are both national heroes undergoing the exact same struggles and sufferings for their country.³¹

In some respects, the black soldier is even surpassing his white American peer in bravery making him racially even more suited for battle. This is especially spelled out in fig. 20 reading “Colored Men. The First Americans Who Planted Our Flag on the Firing Line”. In fig. 20, the black soldiers are also closer to disarming their German foes, while the white soldiers are still storming the Germans in the fig. 17 pendant, making the venture of the black soldiers look more successful. Also, the Pickelhaube hanging above the fireplace in fig. 21 is taken from an enemy he has slain in battle; a feature not present in the white fig. 18 counterpart. In addition, the fallen black soldier who has not returned in fig. 21, unlike his white counterpart in fig. 18, once more emphasizes the militant bravery of blacks. Renesch’s posters present the idea that black soldiers’ have exceptional combat skills and portrays them as a warrior race.³² They are some of the best warriors of the USA due to their racial qualities. However, despite being a pendant series, minor details in the scenography and the choice of titles keeps Renesch’s black soldiers very segregated from his white

³⁰ Fig. 21, E.G. Renesch, “True Blue”, 1919, poster, Place made: Chicago, USA. From: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:True_Blue_\(1919\),_by_E.G._Renesch.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:True_Blue_(1919),_by_E.G._Renesch.jpg)

³¹ Contrasting the heroic depictions of colored Americans is the fact that several race related lynchings of colored people took place in 1919, including several victims wearing military uniforms. See: David M. Lubin (2016) p. 254-263 for an analysis of the tragic contrast.

³² An ideology of recruiting based on the perceived combat qualifications of certain ‘races’ making some more suited for battle than others. The British designation for this policy and theory was ‘martial race’, whereas the French was ‘Les Races Guerrières’: Joe Lunn (1999), 517-36.

brother in arms despite going through the same hero's journey. The black soldiers are segregated at the front. Whereas his white American brother in arms fights along with British and French forces in fig. 17, the blacks are left to their own fate in the fig. 20 pendant. However, even though the black soldiers are physically separated from their white fellow countrymen, they are inseparably tied in spirit. The imagery of Lincoln in fig. 20 and fig. 21. alludes to the abolition of slavery and represents rights for minorities, freedom, and liberty. In fig. 20, the black soldiers are even embodying the spirit of Lincoln appearing as their guardian angel; they are indeed "True Sons of Freedom".³³ In fig. 21, the presidential row of pearls composed of Washington, Lincoln, and Wilson display the backbone of America whom the blacks champion: A fight for freedom and liberty and thus the soul of the USA.³⁴

The depiction of the black soldier as being a warrior race was also a common theme in French propaganda. In the fig. 22³⁵ postcard, a black French colonial soldier is retaining Kaiser Wilhelm and Franz Joseph securely under his arms while a confident and laughing expression on his face suggests the easiness of this imprisonment. The black soldier is portrayed in a civilized manner with his fancy colonial uniform. His impressive height and well-proportioned body underscore that he is an excellent soldier in great contrast to the weak and fragile trapped emperors. The French also portrayed their North African colonial subjects in a racially positive fashion although differently than their black subjects. fig. 23³⁶ displays two Moroccans decorating beautiful pottery. Their power of concentration and calm temper resulting in beautiful pottery reveals their civilized character traits.

Fig. 22

³³ See also C.4 where the tie between black soldiers and Lincoln and the Emancipation Proclamation plays a part in furthering the promotion of the civil rights of black people.

³⁴ For an excellent study of colored Americans and propaganda posters see: James D. Keene, "Images of Racial Pride: African American Propaganda Poster in the First World War", in Pearl James (2009). For colored American soldiers in a wider context see: Stephen L. Harris, *Harlem's Hellfighters: The African-American 369th Infantry in World War I* (Dulles va: Brassey's, 2003); Arthur E. Barbeau and Florette Henri, *The Unknown Soldiers: African-American Troops in World War I* (New York: Da Capo Press, 1996).

³⁵ Fig. 22, F. Régamey. "Le conflit européen en 1914 : les voilà, les deux qui voulaient dévorer l'Europe", Trans: The European conflict in 1914 / Here they are, the two who wanted to devour Europe Ca. 1914-1918, Postcard, Ernest Le Deley, Albin Michel, ELD brand, Paris, France. From: <https://archives.haute-garonne.fr/ark:/44805/vtad13b9572911551cb>

³⁶ Fig. 23, J. de la Nézière, "Exposition d'art Marocain", 1917, poster, Place made: Paris, France. From: <https://www.loc.gov/resource/cph.3f04077/>

Juni 2021

fig. 24³⁷ shows a French Algerian colonial troop departing his wife and child. He looks decent in his uniform and possesses loving character traits shown in the caring hug of his wife. The French non-white depictions of their colonial subjects' combat-suitability were thus evaluated after warrior race ideals. While the black soldier was characterized by his impressive combat-skills (fig. 22), the North African Algerians and Moroccans were more like their French countrymen seen in their cultural and civilized nature less wild and martial. Blacks were thus better suited for battle than their North African counterparts and tied closer biologically and culturally to Europe. The British also depicted their own Indian colonial soldiers (Gurkhas and Sikhs) in accordance with warrior race ideals.³⁸ In fig. 25,³⁹ an Indian soldier stealthily prepares his ambush on a German soldier with "cat-like noiselessness" emphasizing his innate animal-like skills. Simultaneously, the brutality of the Indian soldier is stressed by his weapon of choice: the Kukri knife. The Central Powers also depicted their non-white brothers in arms positively. The Germans displayed an Askari-soldier from German East Africa in postcard fig. 26.⁴⁰ The square-jawed and well-built black soldier bears a standard with the German imperial flag and his rifle. With head held high and a confident expression on his face together with his patriotic pose with the flag waving makes him look like a national hero fighting for Imperial Germany. However, the stick to which the flag is attached to is made out of bamboo elevating the exoticness of the soldier. Fig. 27⁴¹ is a German satirical magazine cover from

Fig. 25

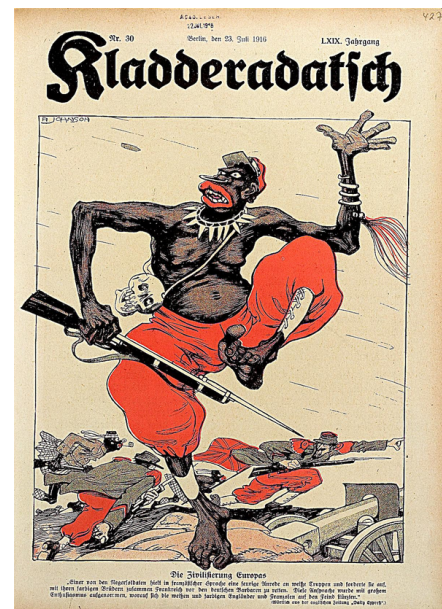

Fig. 27

³⁷ Fig. 24, L. Jonas, "Compagnie Algérienne" #1, 1917, poster, Place made: Paris, France. From: <https://www.iwm.org.uk/collections/item/object/14408>

³⁸ Heather Streets (2017).

³⁹ Fig. 25, Unknown, "The Terror by Night: Our Gurkhas at Work", 7 November 1914, in The War Illustrated, place made: Britain. From: <https://archive.org/details/TWI1914/page/n327/mode/2up>

⁴⁰ Fig. 26, F. Bruckmann, "Askari aus Deutsch-Ostafrika", 1915, postcard, Sponsor: Verlag des Kolonialkriegerdank, Place made: Munich, Germany. From: https://www.europeana.eu/da/item/2048043/ProvidedCHO_Universit_t_Osnabr_ck___Historische_Bildpostkarten_9793

⁴¹ Fig. 27, A. Johnson, "Die Zivilisierung Europas", 1916, magazine cover in Kladderadatsch, Place made: Berlin, Germany. From: <https://encyclopedia.1914-1918->

Kladderadatsch. It depicts an Allied charge on the front. The foreground is dominated by a French colonial soldier, depicted in a racialized stereotypical way. The soldier is depicted as long-limbed and skinny while his bare-breasted upper-body reveals a chubby stomach. His body is awkwardly posed and his face is twisted making him look grotesque. His lips are unrealistically huge and red, and he's only wearing pants and a hat. He is wearing several tribal-looking accessories, such as a skull-purse, a tooth-necklace, a big nose ring, and several armbands. The skull-purse hints that the soldier has decapitated an enemy, as part of a barbarous behavior. A bullet is approaching his head coming from his own direction of attack, indicating friendly fire, underscoring the inappropriateness and 'stupidity' of exposing oneself in a friendly line of fire. This action portrays the black French soldier as stupid and as being incompatible with industrial warfare. "Die Zivilisierung Europas" ironically underscores the perceived double standards of the Allies calling the Germans uncivilized barbarians (as also shown in the analysis of the Allied campaign), whilst the Allies themselves deployed "underdeveloped" and uncivilized peoples on the European battlefield (as opposed to using these troops in the colonial theater of war). This depiction uses both culturally and biologically based forms of racist stereotyping - the biological forms seem to be the most prominent, over-emphasizing the physical features, and unintelligent behavior of the black soldier. The cultural stereotyping focuses more on the uncivilized acts of the soldier and the tribal accessories. Kladderadatsch also brought another strong biologically racialized stereotype after the war, in 1920. Fig. 28⁴² shows a gorilla-like figure who is dragging an unconscious woman away. The style of the soft cap and marching kit attached to the gorilla and the accompanying picture description, "Der schwarze Terror in deutschen Landen,"⁴³ confirms that the gorilla represents a black French colonial soldier. The connotations of this scenery refer to the purity of the German nation and 'race', incarnated by the vulnerable woman, being defiled by black occupation troops. Similarly, the biological racist element is most prominent here, expressing that black soldiers are biologically backward and closely related to apes, if not physically almost inseparable. However, while the ape-depictions of Germans, often referred to their militaristic savageness, this fig. 28 depiction refers almost solely to the biological and sexual danger stemming from the black races.

---

online.net/smw/images/thumb/4/46/Kladderadatsch_zivilisierung_IMG.png/200px-Kladderadatsch_zivilisierung_IMG.png

⁴² Fig. 28, Unknown, "Der schwarze Terror in deutschen Landen", 1920, magazine cover, Place made: Berlin, Germany. From: <https://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/kla1920/0317>

⁴³Referring to the phenomenon called 'Black Horror on the Rhine'. Allied powers occupied Germany up to the left bank of the Rhine comprised of 30.000-40.000 African colonial soldiers igniting wide-spread protests in Germany: Andrew Jarboe (2014), p. 193-95.

Juni 2021

In some cases, French racial stereotyping also opposed blacks' involvement in the French army, which reflected a split in the public opinion on enlisting colonial soldiers. This is the case in the unofficial fig. 29,⁴⁴ where a black French colonial soldier is depicted on a postcard. He carries dum dum bullets and five saw-toothed bayonets which were frowned upon. The decapitated head confirms that "Boudou-Badabou" (the nickname of the black soldier) is harvesting heads of the German soldiers - as the title reads in French. The bayonet which he used for this procedure fixed between his teeth still bloody from his victim. In fig. 30⁴⁵ a black soldier is portrayed with a foolishly happy face enjoying a festive dinner on a bench in the field. Besides his blood-red lips, being the only prominent element of biological racism, this imagery connotes cultural racism: The simple and childlike bodily needs are easily fulfilled with a feast and entertaining "fireworks". This is also reflected in his childlike bodily proportions. In the background, two of his fellow black soldiers are chasing away a German soldier, one of them raising his rifle above his head like a spear, connoting that black colonial soldiers are not able to comprehend the correct use of weapons from a 'civilized' world. The message conveyed in these two postcards are clear: Black soldiers are too uncivilized for French service. While only his big exaggerated red lips and child-looking body indicates biological racism, his unfitnes for military service roots mainly in cultural racism because of his uncivilized and barbaric, mutilating behavior in battle.⁴⁶

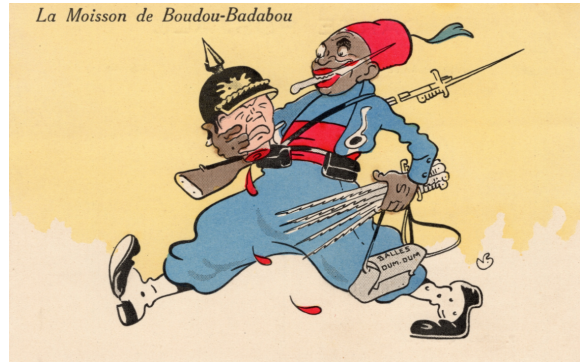

Fig. 29

Fig. 30

⁴⁴ Fig. 29, Unknown, "La Moisson de Boudou-Badabou", 1914-1915, postcard, Place made: France. From: https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/propaganda_in_the_colonies_africa

⁴⁵ Fig. 30, P. Dufresne, "Le dos au feu, le ventre à table" ("Back to the fire, belly at the table"), 1914, poster or postcard, Place made: France. From: <https://histoire-image.org/fr/etudes/tirailleurs-senegalais-grande-guerre>

⁴⁶ For more French posters see: Richard Fogarty, "Race and Empire in French Posters of the Great War", in Pearl James (2009).

Russian posters depicting non-whites are hard to find, however, fig. 31⁴⁷ and fig. 32⁴⁸ are both examples of depictions of the Ottomans. The first, example fig. 31, shows the cowardice of the Turkish, fleeing from a Russian cavalry-rider. The Turk is wearing a fez, traditional clothes and has a fearful, twisted face with bushy eyebrows and a huge nose. Fig. 32 is ironically titled ‘Conversation near Constantinople’ and shows a Russian soldier, laughing at a gnome-like Ottoman Sultan, who is angrily stamping the ground. In this depiction, the tiny Sultan also has bushy eyebrows and a thick beard, and a large, curved nose. Both of these depictions show the Other, the Turks, as being insignificant cowards, while depicting the Self, the Russian soldier, as noble and well proportioned. These depictions use mainly somatic biological racism to stereotype the Ottomans, the cultural aspect is almost wholly left out.

Fig. 32

Conclusion

When creating propagandistic posters, ‘race’ was a flexible tool in alienating an enemy or consolidating bonds within the nation and between brothers in arms. Cultural and biological racism were shown as overlapping, working in tandem to create a single depiction within a spectrum of racial stereotypes, from the mainly biological to the mainly cultural racist stereotypes. The racialized stereotypes were deployed in both intra-white and non-white depictions depending on the desired function of the propaganda resulting in both positive or/and negative portrayals.

The positive stereotypes had the function of creating the white-Self, portraying their actions as justified, and the negative stereotypes had the function of Othering the white enemy, portraying their actions as unjust, and often their race as inferior. The Allied propaganda campaign focused heavily on Othering the Central Powers, by especially utilizing monster-type depictions linked to evolutionistic-biological racism. In comparison, the stereotypes that were culturally based often depicted the acts and primitiveness of the Germans as a result of them being a culturally backward race. In contrast, the Central Powers’ depictions focused on creating the Self as a response to Allied

⁴⁷ Fig. 31, Unknown, “Turkish Cowardice and Valiant Prowess”, 1914, Poster, Place made: Moscow, Russia. From: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Russian_poster.JPG

⁴⁸ Fig. 32, Unknown artist, “Беседа под Царьградом” Translated ‘Conversation near Constantinople’ No. 5. 1914, poster, Printer: A.V. Krylov and Co., Moscow, Russia. From: <https://ru.bidspirit.com/ui/lotPage/source/catalog/auction/1102/lot/40993/%D0%9B%D1%83%D0%B1%D0%BE%D0%BA-%D0%91%D0%B5%D1%81%D0%B5%D0%B4%D0%B0-%D0%BF%D0%BE%D0%B4?lang=en>

accusations. Contrasting Allied depictions, they often depicted the enemy based on either cultural stereotyping of the entire nation rather than a single 'race', or on the Othering of a single political leader; the Germans rarely depicted the white enemies as biological Others.

In contrast to the intra-white depictions, white depictions of non-whites often held both Othering and Self-creating functions at the same time. In some cases these functions combined in creating a racial duality in the image of the 'exotic' soldier, being both a part of the Self but also inherently Other. French depictions were the best example of this and played into the creation and enforcement of the racial duality of the black soldiers. Most prominently, was the idea of non-white soldiers being a biologically well-suited warrior race. This idea manifested itself in both positive and negative stereotypes depending on its function. When depicting the non-white enemy, they turned to biologically based negative stereotypes, emphasizing somatic differences and indicating intellectual³ inferiority. France was therefore notably the only nation that Othered their own troops to such an extent. On the other hand, the German depictions of enemy black soldiers and non-combatants were very biologically racist and created and sustained racial stereotypes of under-development both culturally and biologically.

Finally, examining the stereotypical racializing that took place between and within members of similar and different race categories (intra-whites and non-white) calls for using a broader definition of race which includes both biological and cultural racism.

Juni 2021

Literature:

- Baines, Paul R., and Nicholas J. O’Shaughnessy. ‘Al-Qaeda Messaging Evolution and Positioning, 1998–2008: Propaganda Analysis Revisited’. *Public Relations Inquiry* 3, no. 2 (May 2014).
- Blum, Lawrence. “‘Cultural Racism’: Biology and Culture in Racist Thought’, *Journal of Social Philosophy*, 29 August 2020.
- Berger, Arthur Asa. *Applied Discourse Analysis: Popular Culture, Media, and Everyday Life*. Cham: Springer International Publishing, 2016.
- Das, Santanu. *Race, Empire and First World War Writing*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.
- Fogarty, Richard Standish. *Race and War in France: Colonial Subjects in the French Army, 1914-1918*. War/Society/Culture. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2008.
- Hall, Stuart, Dorothy Hobson, Andrew Lowe, and Paul Willis, eds. *Culture, Media, Language. Working Papers in Cultural Studies, 1972-79*. London; New York: Routledge, 1980.
- James, Pearl, ed. *Picture This: World War I Posters and Visual Culture*. Studies in War, Society, and the Military. Lincoln; London: University of Nebraska Press, 2009.
- Jarboe, Andrew, 'Indian and African Soldiers in British, French and German Propaganda during the First World War, in: Troy Paddock (ed.), *World War I and Propaganda*. Leiden: Brill, 2014.
- Jowett, Garth, and Victoria O’Donnell. *Propaganda & Persuasion*. Los Angeles; London; New Delhi; Singapore; Washington DC: SAGE, 2012.
- Lubin, David M. *Grand Illusions : American Art and the First World War*. New York: Oxford University Press, 2016.
- Lunn, Joe. "'Les Races Guerrières': Racial Preconceptions in the French Military about West African Soldiers during the First World War." *Journal of Contemporary History* 34, no. 4 (1999).
- Rickards, Maurice. *Posters of the First World War*. London: Evelyn, Adams & Mackay, 1968.
- Streets, Heather. *Martial races: the military, race and masculinity in British imperial culture, 1857-1914*. Manchester: Manchester University Press, 2017.

Primary sources:

- Fig. 1, H. R. Hopps, “Destroy This Mad Brute Enlist - U.S. Army”, 1917, poster. Printer: San Francisco Army Recruiting District, USA, San Francisco.
From: <https://www.loc.gov/pictures/item/2010652057/> (Visited 24/2/21)
- Fig. 2, W. Dyson, “Wonders of science”, in the Daily Mail January 1, 1915. Place made: London, England.
From: <http://fulltable.dyndns.org/VTS/aoi/d/dyson/5.jpeg> (Visited 24/2/21)
- Fig. 3. Wada, “La bête féroce sent venir la faim”, postcard, 1915, Place made: Paris, France
From: <https://www.historyhit.com/app/uploads/2020/07/belgian-ant-german-poster-1.jpg> (Visited 24/2/21)
- Fig. 4, F. Strothmann, “Beat Back the Hun with Liberty Bonds”, 1918, Poster, Place made: USA. From: <https://www.iwm.org.uk/collections/item/object/25800>(Visited 24/2/21)
- Fig. 5. D. Wilson, “Once a German - always a German!”, 1918, Poster, Place made: Sponsor: British Empire Union, Printer: The Globe Printing Co Ltd., London, England.
From: <https://www.warmuseum.ca/collections/artifact/1026818/> (Visited 24/2/21)

Juni 2021

- Fig. 6. F. L. Gottlob, “REMEMBER!”, unknown date, Poster, Place made, Author: La Ligue Souvenez-Vous, printer: Atelier F Gottlob, Paris, France. From: <https://www.iwm.org.uk/collections/item/object/11163> (Visited 24/2/21)
- Fig. 7. N.A.W. Lindsay, “Will you fight now or wait for This”, 1918, Poster, place made, Author: Commonwealth Government of Australia, Printer: W E Smith Ltd., New South Wales, Sydney, Australia. From: <https://www.awm.gov.au/collection/ARTV00079/> (Visited 24/2/21)
- Fig. 8. B. Clauss, “3. Armee”, 1917, Poster, Printer: Mainzer Verlagsanstalt, Place made: Mainz, Germany. From: <https://www.iwm.org.uk/collections/item/object/5156> (Visited 24/2/21)
- Fig. 9. E. von Baumgarten, “L'Entente Cordiale”, 1915, poster and postcard. Place made: Unknown. From: <https://digital.library.cornell.edu/catalog/ss:19343435> (Visited 24/2/21)
- Fig. 10. J. Loewenstein, Trans:”The Great Cleansing Process”, 1914, Magazine frontpage, publisher: Der Brummer, Berlin. From: <http://barronmaps.com/products/der-brummer-lustige-kriegs-blatter-nr-4-1914/> (Visited 24/2/21)
- Fig. 11. W. Trier, “Russische Grenzsoldaten”, 1914, postcard, Place made: Germany. From:<https://www.dhm.de/lemo/bestand/objekt/96003685> (Visited 24/2/21)
- Fig. 12, Unknown, “Analphabeten” Unknown year, poster, Place made: Germany. From: <https://www.iwm.org.uk/collections/item/object/29047> (Visited 24/2/21)
- Fig. 13, L. Oppenheim, “Wir Barbaren!”, 1915, poster, Place made: Germany. From: <https://www.iwm.org.uk/collections/item/object/20677> (Visited 24/2/21)
- Fig. 14, Unknown, “Deutsche “Barbaren”.” in Feinde Ringsum! 1915, poster, Place made: Germany. From: https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/propaganda_at_home_germany (Visited 24/2/21)
- Fig. 15, E.G. Renesch, “Duty Calls” 1917, poster, Place made: Chicago, USA. From: <https://libwww.freelibrary.org/digital/item/51012> (Visited 24/2/21)
- Fig. 16, E.G. Renesch, “Pershing in France”, 1917, poster, Place made: Chicago, USA. From: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pershing_in_France,_by_E.G._Renesch.jpg (Visited 24/2/21)
- Fig. 17, E.G. Renesch, “Over the Top”, 1918, poster, Place made: Chicago, USA. From: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Over_the_Top_\(1918\),_by_E.G._Renesch.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Over_the_Top_(1918),_by_E.G._Renesch.jpg) (Visited 24/2/21)
- Fig. 18, E.G. Renesch, “Soldier's Return”, 1918, poster, Place made: Chicago, USA. From: <https://postermuseum.com/products/soldiers-return-666> (Visited 24/2/21)
- Fig. 19, E.G. Renesch, “Colored Man is no Slacker”, 1918, poster, Place made: Chicago, USA. From: <https://libwww.freelibrary.org/digital/item/50464> (Visited 24/2/21)
- Fig. 20, C. Gustrine, “True Sons of Freedom”, 1918, poster, Place made: Chicago, USA. From: <https://www.loc.gov/resource/ppmsca.18640/> (Visited 24/2/21)
- Fig. 21, E.G. Renesch, “True Blue”, 1919, poster, Place made: Chicago, USA. From: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:True_Blue_\(1919\),_by_E.G._Renesch.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:True_Blue_(1919),_by_E.G._Renesch.jpg) (Visited 24/2/21)
- Fig. 22, F. Régamey. “Le conflit européen en 1914 : les voilà, les deux qui voulaient dévorer l'Europe” Trans: The European conflict in 1914 / Here they are, the two who wanted to devour Europe. Ca. 1914-1918, Postcard, Ernest Le Deley, Albin Michel, ELD brand, Paris, France. From: <https://archives.haute-garonne.fr/ark:/44805/vtd13b9572911551cb> (Visited 24/2/21)
- Fig. 23, J. de la Nézière, “Exposition d'art Marocain”, 1917, poster, Place made: Paris, France. From: <https://www.loc.gov/resource/cph.3f04077/> (Visited 24/2/21)
- Fig. 24, L. Jonas, “Compagnie Algérienne”#1, 1917, poster, Place made: Paris, France. From: <https://www.iwm.org.uk/collections/item/object/14408> (Visited 24/2/21)

Juni 2021

- Fig. 25, Unknown, “The Terror by Night: Our Gurkhas at Work”, 7 November 1914, in The War Illustrated, place made: Britain. From: <https://archive.org/details/TWI1914/page/n327/mode/2up> (Visited 24/2/21)
- Fig. 26, F. Bruckmann, “Askari aus Deutsch-Ostafrika”, 1915, postcard, Sponsor: Verlag des Kolonialkriegerdank, Place made: Munich, Germany. From: https://www.europeana.eu/da/item/2048043/ProvidedCHO_Universit_t_Osnabr_ck_Historische_Bildpostkarten_9793 (Visited 24/2/21)
- Fig. 27, A. Johnson, “Die Zivilisierung Europas”, 1916, magazine cover in Kladderadatsch, Place made: Berlin, Germany. From: https://encyclopedia.1914-1918-online.net/smw/images/thumb/4/46/Kladderadatsch_zivilisierung_IMG.png/200px-Kladderadatsch_zivilisierung_IMG.png (Visited 24/2/21)
- Fig. 28, Unknown, “Der schwarze Terror in deutschen Landen”, 1920, magazine cover, Place made: Berlin, Germany. From: <https://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/kl1920/0317> (Visited 24/2/21)
- Fig. 29, Unknown, “La Moisson de Boudou-Badabou”, 1914-1915, postcard, Place made: France. From: https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/propaganda_in_the_colonies_africa (Visited 24/2/21)
- Fig. 30, P. Dufresne, “Le dos au feu, le ventre à table” (“Back to the fire, belly at the table”), 1914, poster or postcard, Place made: France. From: <https://histoire-image.org/fr/etudes/tirailleurs-senegalais-grande-guerre> (Visited 24/2/21)
- Fig. 31, Unknown, “Turkish Cowardice and Valiant Prowess”, 1914, Poster, Place made: Moscow, Russia. From: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Russian_poster.JPG (Visited 24/2/21)
- Fig. 32, Unknown artist, “Беседа под Царьградом” Translated ‘Conversation near Constantinople’ No. 5. 1914, poster, Printer: A.V. Krylov and Co., Moscow, Russia. From: <https://ru.bidspirit.com/ui/lotPage/source/catalog/auction/1102/lot/40993/%D0%9B%D1%83%D0%B1%D0%BE%D0%BA-%D0%91%D0%B5%D1%81%D0%B5%D0%B4%D0%B0-%D0%BF%D0%BE%D0%B4?lang=en> (Visited 24/2/21)

Racisme i Grønland

En genovervejelse af dansk raceantropologis legitimering af
racediskrimination, 1886 til 1950

Af:
Ida Marie Bjørlig
Historie

ABSTRACT: Med inspiration fra dansk og international forskning om race og politik i koloniale sammenhænge søger denne artikel at nuancere de eksisterende fortællinger om Grønland i første halvdel af 1900-tallet. Tidligere udlægninger af perioden har i deres betragtning af koloniprojektets politiske strategier i høj grad ikke belyst racemæssige forestillinger. Ved inddragelse af lægevidenskabeligt materiale, der lod sig inspirere af raceantropologien, og havde direkte indflydelse på kolonipolitikken i først halvdel af 1900-tallet, søger denne artikel netop at fremhæver race- og racismeperspektiver. Artiklen betragter koloniprojektet som et racistisk projekt, der havde til formål at legitimere Danmarks tilstedeværelse og overherredømme i Grønland, gennem forestillingerne om grønlænderne som tilhørende en underlegen race. Således søger artiklen ikke at afvise det eksisterende forskningsfelt, men at give et yderligere perspektiv til de sociale, økonomiske og kulturelle aspekter af Grønlandshistorien.

NØGLEORD: Grønland, racestudier, (race-)antropologi, kolonipolitik

Indledning

Gennem hele koloniseringsperioden var der en klar og tydelig skillelinje mellem danskere og grønlændere, som markerede sig på forskellige felter. Særligt blev forestillingen om grønlændernes kulturelle sårbarhed en fast bestanddel af kolonipolitikken, og i slutning af 1800-tallet fik idéen om grønlænderne som underlegne en ny biologisk dimension gennem antropologien.

På trods af en række antropologiske undersøgelser, som i varierende grad skildrede grønlænderne som tilhørende en laverestående race end den danske i kraft af deres biologiske udvikling (Gulløv 2017: 268), har historiografien, i behandlingen af koloniseringen af Grønland i 1900-tallet, hovedsageligt beskæftiget sig med det danske koloniprojekts økonomiske og kulturelle aspekter, med fokus på interessen i landets ressourcer og bevaringen af den grønlandske fangerkultur. Disse har uden tvivl haft en vigtig rolle i koloniens udvikling og opmærksomheden på dette område er berettiget. Kolonisering var dog samtidig et politisk projekt, der indebar opretholdelsen af et tydeligt skel mellem danskere og grønlændere, som blandt andet tog udgangspunkt i tidens udbredte antropologiske racetænkning.

Antropologernes undersøgelser og konstruktion af den grønlandske race har været genstand for videre analyser, men er ikke blevet sat i relation til deres politiske anvendelsesmuligheder. I 2003 afviste den danske historiker Poul Duedahl, at dansk kolonipolitik i Grønland var påvirket af et særligt racesyn konstrueret af en række danske antropologer, som fremhævede grønlænderne som en laverestående race (Duedahl 2003: 355-357). Dette vil denne artikel diskutere ved inddragelse af et bredere racebegreb, der ikke kun tager udgangspunkt i antropologernes forestillinger om den grønlandske race, men også inddrager den indflydelsesrige læge Alfred Bertelsens videnskabelige racesyn, der havde indflydelse på kolonipolitikken i første halvdel af 1900-tallet, blandt andet som reference i Grønlandskommissionen.

Denne artikel undersøger, hvordan racebegrebet, forstået som konstruktionen af en særlig grønlandsk race og udøvelsen af en tilhørende racisme, har haft indflydelse på den førte politik i det danske koloniprojekt i Grønland i første halvdel af 1900-tallet. Omdrejningspunktet er således en historisk undersøgelse af materiale udarbejdet af danske antropologer og læger i perioden fra 1886 til 1943, hvor den videnskabelige tradition for at beskæftige sig med grønlænderne i et raceperspektiv var på sit højeste, samt i den politisk nedsatte Grønlandskommissions belysning af

grønlandske forhold fra 1950. Herigennem vil artiklen undersøge konstruktionen og brugen af en grønlandsk race for, at problematisere og supplere dansk forsknings manglende fokus på og undersøgelse af race og racisme i en grønlandsk kontekst. Artiklen er således et bidrag til at fremhæve koloniprojektets racistiske karakter.

Historisk baggrund

Da den dansk-norske missionær Hans Egede, på vegne af den danske konge, i 1721 stævnedes ud fra Bergen og etablerede en koloni i Grønland, var den politiske grundidé, at lade handelen finansiere koloniprojektet (Gulløv 2017: 46-49). Dette fik konkrete konsekvenser for politikken i Grønland.

Med etableringen af Den Kongelige Danske Handel (1776-1950)¹ blev det økonomiske fokus flyttet fra hvalfangst på det åbne hav, der som forretning havde vist sig at være økonomisk urentabel blandt andet på grund af konkurrence med andre europæiske lande, til kystbaseret sæl- og hvalfangst i tæt samarbejde med den grønlandske befolkning (Gulløv 2017: 17-20, 88-91). Den grønlandske fanger var nu ikke blot hovedforsørger i den grønlandske husholdning, men også handelens økonomi var bunden til grønlænderens fangst (Thomsen 1998: 23-24). Det betød, at den dansk-norske tilstedeværelse i landet kom til at hvile på at holde grønlænderne ved deres primære beskæftigelse, sælfangsten, da kun grønlænderne var i stand til at drive den rentabelt (Sørensen 1983: 12). Grønlandspolitikken var således domineret af behovet for at opretholde og udvide de grønlandske fangers produktionsevne. Tankegangen var at de skulle beskyttes mod skadelig europæisk indflydelse, og kun den danske kolonimagt kunne yde denne beskyttelse. Der er her tale om en paternalisme, der fremhæver ideen om, at grønlænderne havde brug for hjælp og at danskerne, ud fra egne interesser i landet, påtog sig rollen som grønlændernes formyndere. Den politiske grundidé, der kom til at præge administrationens strategier og politikker frem til midten af 1900-tallet, var grundlagt.

---

¹ I 1726 kunne Bergenskompagniet ikke fremlægge et regnskab, og kompagniet blev opløst. I foråret 1734 blev handelsprivilegierne videregivet til den danske handelsmand Jacob Sewerin. Efter femten år måtte Sewerin opgive, og i 1749 blev Almindeligt Handelskompagni grundlagt. Kompagniet fortsatte sit virke frem til 1774, da den danske regering opløste det. Staten overtog herefter aktierne i kompagniet og besluttede i 1776, at statshandlen i Grønland skulle udgøre en statslig forvaltningsenhed med egen direktion, som blev til Den Kongelige Grønlandske Handel. Hermed hørte handel og administration under samme enhed (Gulløv 2017: 67-111).

Frem til 1953 var kolonipolitikken præget af en isolationspolitik, der betød, at den danske stat blandt andet gennem handelsmonopolet havde kontrol over udviklingen af det grønlandske samfund. Umiddelbart efter afslutningen på Anden Verdenskrig i 1945 begyndte en verdensomspændende diskussion om afviklingen af verdens kolonier. Disse diskussioner, der foregik i det nyligt oprettede Forende Nationer, kom til at få betydning for Grønlands afkolonisering. Frem til befrielsen i 1945 udviste de danske myndigheder, trods gode intentioner, en vis skepsis over for at tildele grønlænderne egentlig politisk indflydelse. Dermed fremhæves en konstant ambivalens. På den ene side bestod det danske koloniprojekt i at skabe rum for en afbalanceret udvikling af det grønlandske samfund, hvor den kulturelle oprindelighed blev bevaret. På den anden side kunne den danske kolonimagts rolle opfattes som en formynderisk begrænsning af grønlændernes mulighed for udvikling og modernisering (Gulløv 2017: 275-279).

Perioden under krigen havde vist at grønlænderne, trods adskillelsen af Danmark og Grønland,² havde formået at opretholde og udvikle de bestående forhold i landet. Dette skabte et ønske blandt den grønlandske befolkning om at blive inddraget i beslutningerne vedrørende styringen af Grønland og at komme på højde med andre nationer. I forlængelse heraf kritiserede toneangivende danske embedsmænd i Grønland og enkelte grønlændere den manglende ophævelse af monopol og isolation, og ønskede en ny udvikling i styringen af landet (Gulløv 2017: 304-312). I 1948 fik statsminister Hans Hedtoft tilslutning til at ophæve disse, og en kommission blev nedsat med repræsentanter for det grønlandske folk, Rigsdagen, de danske myndigheder og særligt sagkyndige. Målet med kommissionen var at undersøge mulighederne for at ændre styret af og i Grønland.

Antropologibegrebet

Et centralt element i koloniale projekter er kolonisateurens videnskabelige og kulturelle forståelser af de koloniserede. Et indgående om end tendentiøst kendskab til den lokale befolkning og kultur var med til at understøtte koloniprojekterne og kunne anvendes i kolonisateurens styringsstrategier (Gulløv 2017: 252-253). Herigennem fik de europæiske kolonisatorer stadfæstet deres overlegne position i forhold til de, efter samtidens opfattelse, underudviklede folkeslag.

---

² Under besættelsen (1940-1945) blev forbindelsen til Grønland afbrudt, og landsfogederne trådte i stedet for den danske regering for at undgå nød blandt befolkningen og bevare Grønland som dansk (Gulløv 2017: 282-284).

I perioden fra slutningen af 1800-tallet og frem til 1950 var det danske koloniprojekt i Grønland præget af en forståelse af, at Danmarks rolle i Grønland var, at sikre den grønlandske befolknings udvikling, samt at varetage egne politiske og økonomiske interesser i landet. Grønlanderne blev set som et naturfolk, der stod på et lavt udviklingstrin og havde brug for danskernes kyndige vejledning til, at nå et højere kulturelt stadie (Gulløv 2017: 254). I forbindelse med den voksende opmærksomhed på grønlandernes kulturelle sårbarhed, kom blandt andet antropologiens racetænkning til at indtage en central rolle.

I begyndelsen af 1900-tallet blev antropologien opdelt i den fysiske antropologi, læren om mennesket som led i den organiske natur, socialantropologien, læren om sociale forholds indvirkning på mennesket og kulturanthropologien, læren om menneskenes kulturer (Duedahl 2003: 337). Den fysiske antropologi arbejdede med inddeling af racer, forstået som en gruppe individer inden for samme art med anatomiske fællesstræk. Til at karakterisere racerne og forskellene imellem dem, og ikke mindst for at placere dem inden for et opadstigende værdisystem, anvendtes antropometriske målinger, det vil sige metoder til opmåling af menneskekroppens dimensioner (Jepsen 1991: 2).

I 1820'erne fandt den amerikanske naturforsker Samuel George Morton, at et individs mentale egenskaber kunne aflæses via kraniets størrelse. Et stort kranium betød en stor hjerne og derved en høj intelligens. Hvorimod et lille kranium betød en lille hjerne og dermed en lav intelligens. Gennem hierarkisering af racer, hvor hvide var øverst, indianere i midten og sorte i bunden, blev Morton grundlægger af en af de mest indflydelsesrige og politisk anvendelige teorier om videnskabelig racisme, nemlig fysikken som betegnende for intelligensen (Gould 1996: 92-101). En tilsvarende metode blev introduceret af den svenske anatomiprofessor Anders Retzius i 1842. Hans metode tog afsæt i opmålinger af kraniers længde og bredde, for derigennem at kunne skelne mellem de forskellige racer. I denne forbindelse konstruerede han begreberne kortskaller (brachycephaler) og langskaller (dolichocephaler), der udtrykte to grundracer. Retzius hævdede at kortskaller var karakteristiske for stenalderfolk, mens langskaller typisk fandtes ved indoeuropæiske og ariske befolkninger. Senere tilføjede den franske hjerneforsker Paul Broca mellemskaller (mesocephaler) (Gould 1996: 130-132).

Retzius' metode gjorde det muligt at forklare befolkningsgruppers ejendommeligheder og slægtskab ved at bestemme racesammensætningen. Målet var at opstille racetyper, som i særlig grad

repræsenterede de enkelte racer, og metoder til at placere folk i de rigtige grupper (Jepsen 1991: 2). Antropologien havde således politiske anvendelsesmuligheder, da den var i stand til at vise, at forskellige befolkningsgrupper, opdelt efter fysiske karakteristika fra naturens side stod i et hierarkisk forhold til hinanden. Således argumentere artiklen, at racetænkning og racisme skal ses som grundlæggende dele af koloniprojektets legitimering og opretholdelse.

Race og racisme

Studiet af race og racisme som begreber, der indebærer en konstruktion af en underlegen race og udøvelsen af racistiske handlinger mellem forskellige grupper, er blevet belyst af en række forskere. Blandt andet har George M. Fredrickson påpeget at racisme er et menneskesyn, som udtrykker fordomme og diskrimination baseret på opfattelser af biologiske eller kulturelle forskelle mellem mennesker inddelt i kategorier, kaldet racer (Fredrickson 2002).

W.J.T. Mitchell peger i bogen *Seeing Through Race* (2012) på at race ikke blot er noget der kan ses, men er et fundamentalt medium, gennem hvilket vi oplever menneskelig forskellighed. Det centrale er at race er en blanding af kognitive og konceptuelle filtre, gennem hvilke former for menneskelig forskellighed formidles. I forlængelse heraf defineres race som noget der: “[...] mediates sociopolitical relations, and further, provides a unique and necessary conceptual mediation for a striking range of nature-culture dialectics, including the dividing lines between species, classes, genders, and nations” (Mitchell 2012: 5). Race er med andre ord en ramme til at forstå repræsentationen og opfattelsen af os selv og andre.

Indenfor raceforskningen er et centralt stridspunkt spørgsmålet om, hvorvidt race opstod i forlængelse af moderniteten eller om racetænkning og racisme allerede eksisterede i middelalderens Europa. Med udgangspunkt i kritisk raceteori, en akademisk disciplin, der studerer samfund og kultur i forhold til relationen mellem race, lovgivning og magt, har en række forskere argumenteret for relationen mellem modernitet og racisme.

David Theo Goldberg argumenterer i *Racist Culture: Philosophy and the Politics of Meaning* (1993) for, at racetænkning er en funktion af modernitetens transformerende kategorier og koncepter om socialsubjektivitet. Han påpeger at socialsubjektivitet ikke altid har taget udgangspunkt i race, men at race og racisme opstod i forbindelse med etableringen af modernitetens institutioner og

tankeverden. Gennem opdelingen i forskellige racer, kunne man strukturere og styre menneskelige forskelle (Goldberg 1993: 1-4). Goldberg påpeger således, at race blev etableret i moderniteten som en kategori, der kunne give en bestemt gruppe en identitet ud fra forestillingen om gruppens fælles træk.

Med kritisk afsæt i den ovenstående teori problematiserer Geraldine Heng i artiklerne *The Invention of Race in the European Middle Ages* (2011) den almene forestilling indenfor raceteoretisk forskning om at race, som kategori, ikke findes før den moderne tid. Med udgangspunkt i en undersøgelse af racetænkningen i middelalderens Europa, før fremkomsten af et genkendeligt racevokabular, anklager hun raceteoretikernes forestilling om formationen af race, som havende ophav i moderne tid (Heng 2011: 315). En central pointe hos Heng er, at race altid har omhandlet forskelsbehandling af mennesker ud fra strategisk hierarkisering. Race er dermed knyttet til: “[...] a repeating tendency, of the gravest import, to demarcate human beings through differences among humans that are selectively essentialized as absolute and fundamental, in order to distribute positions and powers differentially to human groups” (Heng 2011: 324). I middelalderen såvel som i moderne tid, er race et strukturelt forhold gennem hvilket menneskelige forskelle fremhæves og kontrolleres.

Heng og Goldberg arbejder begge med race som en tendens til at kategorisere mennesker ud fra forskelle. Denne artikel placerer sig i forlængelse af Hengs studie, men afviger på et centralt område, idet den undersøger hvordan den antropologiske forestilling om race kom til udtryk hos den danske kolonimagt. Med inspiration fra Goldberg arbejder jeg med race, som en kategori, der opstår i forbindelse med modernitetens naturvidenskabelige beskrivelser af kroppen. Dog inddrages Hengs forståelse af race, som en måde hvorpå mennesker kontrolleres gennem strategisk kategorisering.

Fælles for de fire ovenfor skitserede tilgange til studiet af race og racisme er, at de alle ser race og racisme som konstruktioner og handlinger, der gentagne gange har påvirket den sociale virkelighed og indgået i samfundets magtstruktur. Forskningen bidrager således med en ramme for, hvordan denne artikel vil undersøge forestillingen om den grønlandske race i perioden fra 1886 til 1950. Artiklen tager afsæt i denne brede definition af race, forstået som de biologiske og kulturelle kategorier, der hierarkiserer mennesker, da det tillader en undersøgelse af race som en måde, hvorpå man kan fremhæve (konstruerede) forskelle mellem mennesker.

Racisme i Grønland

Som nævnt i indledningen, er der kun i begrænset omfang forsket i race- og racismebegrebernes indflydelse på kolonipolitikken i Grønland. Koloniseringen af Grønland og perioden fra 1886 til 1950 er belyst adskillige gange i dansk historiografi og postkolonialforskning. På mange måder gentager disse værker hinandens fremstillinger af perioden med fokus på økonomiske bevæggrunde bag den førte kolonipolitik. Det er eksempelvis tilfældet med det nyeste storværk om dansk kolonihistorie: *Danmark og Kolonierne* (2017).

Bindet *Grønland – den arktiske koloni* handler primært om Grønland som en koloni, hvis betingelser var tæt forbundet til havets ressourcer. Flere europæiske stater havde økonomiske interesser i disse ressourcer, som også udgjorde befolkningens eksistensgrundlag (Gulløv 2017: 8-9). Bindet synes således domineret af et økonomisk fokus, hvor handelen og fangsten indtager en central rolle. Her skal det nævnes, at racisme ikke skal forstås som en modsætning til landenes økonomiske interesse i Grønland, men bindet er et eksempel på hvordan race og racisme har været underbelyst i forskningen om koloniprojektet i Grønland. Dette forstærkes endvidere, da ordet race ikke optræder i nogen af bindets otte overordnede kapitler eller dertilhørende underoverskrifter. Da koloniprojektets racistiske tendenser og diskurser ikke er eksplicit tilstedevedende, er det overladt læseren at fremlæse koloniprojektets racistiske karakter. Dog forekommer enkelte eksempler på inddragelsen af et raceaspekt. I kapitel fem (*Grønland til debat 1905-39*) skildres det sociale landskab og sygdomsopfattelser i Grønland, og her påpeges at opmærksomheden på grønlændernes kulturelle sårbarhed efterhånden fik en biologisk dimension, der var påvirket af tidens racetænkning (Gulløv 2017: 268-269).

Endvidere har nyere forskningsbidrag indenfor den postkoloniale forskningstradition også forbigået racebegrebets politiske instrumentalisering. Denne forskning har primært fokuseret på koloniadministrationens fremstilling af den koloniserede befolkning og relationen mellem appliceringen af kolonial governmentalitet og bevarelsen af den grønlandske kultur.

I artiklen "*Hvem går qviittoq?*" *Kampen om et litterært symbol eller relationen Danmark-Grønland i postkolonial belysning* (2004) fremhæver Kirsten Thisted en dobbelthed i det danske koloniprojekt, idet den danske kolonimagt på den ene side søgte at gøre lokalbefolkningen genkendelige og påvirkelige for koloniadministrationen og på den anden side, at fastholde grønlænderne i et ikke-moderniseret

samfund (Thisted 2004: 151). Hun argumenterer således for, at opretholdelsen af skellet mellem kolonisatoren og den koloniserede var en indbygget del af koloniprojektet, men hun sætter ikke dette i relation til racetænkning eller udøvelsen af racisme. Splittelsen mellem det danske og grønlandske tager i stedet afsæt i kolonimagtens repræsentation af kulturelle forskelle.

I sit arbejde har Thisted endvidere kritiseret den repræsentationsanalytiske tilgang, idet den ikke forsøger at udforske grønlændernes fremmedhed. Derimod søger den ved, at opstille en kontrast mellem primitivitet og civilisation, at fastholde dem i deres primitive fremmedhed (Thisted 2006: 61-64). Thisted inddrager ikke race og racisme som centrale aspekter, skønt hun fremhæver undertrykkelsen af den grønlandske befolkning. Derimod synes koloniadministrationens fremstilling af den koloniserede befolkning at være betinget af grønlændernes kulturelle sårbarhed.

Udover Thisted's bidrag, beskæftiger en række nyere udgivelser sig med andre aspekter vedrørende kolonipolitikken i Grønland. Søren Rud undersøger i værket *Colonialism in Greenland. Tradition, Governance and Legacy* (Cambridge 2017) relationen mellem etableringen af en etnografisk diskurs og koloniadministrationens ledelsesstrategier. Med afsæt i forandringen i diskursen om grønlænderne over tid, argumenterer han for, at etnografi, forstået som danskernes viden om og opfattelse af den grønlandske befolkning, blev instrumentaliseret af den danske kolonimagt og var dybt forankret i koloniprojektet (Rud, Cambridge 2017: 11-12). På baggrund heraf påpeger han, at der blev skabt en idealiseret opfattelse af den grønlandske kultur, som blev knyttet til den politiske administration.

I tråd med det ovenstående fokus undersøger Rud i bogen *Den rette blanding. Oprindelighed og ledelse i 1800-tallets Grønland* (2017) de teknikker, strategier og rationaler, der prægede den danske koloniadministration. Ved at perspektivere administrationspolitikken i anden halvdel af 1800-tallet til de filantropiske bevægelser i 1860'ernes København, argumenterer han for at ledelsespraksissen havde til formål at forme en bestemt type grønlandske individer (Rud 2017: 41). Ledelsesstrategien tog dermed afsæt i en oprindelighedspolitik,³ der skulle fastholde grønlænderne i fangeruniverset. Dermed tydeliggør Rud et centralt tema i koloniprojektet, som omhandler markeringen og opretholdelsen af grænsen mellem kolonisator og koloniseret. I lighed med Thisted forbigår Rud således racebegrebets politiske instrumentalisering til fordel for kolonimagtens ambition om at bevare den grønlandske kultur.

---

³ Dvs. en politik, der var baseret på et bestemt kulturelt ideal (Rud 2017: 142-146).

Fælles for Thisted og Ruds analyser samt for den historiografiske forskning, er at de alle forklarer koloniadministrationens ledelsesstrategier ud fra økonomiske eller kulturelle forhold. Artiklen placerer sig i forlængelse af disse studier, men afviger på et centralt område, idet jeg vil undersøge, hvordan forestillingen om den grønlandske befolkning blev etableret på baggrund af forestillingen om en laverestående grønlandsk race. Denne artikels fokus på racebegrebets rolle i kolonipolitikken, skal dog ikke ses som en afvisning af det ovenstående forskningsfelt, men som et yderligere perspektiv.

Et eksempel på en analyse af det danske koloniprojekt i Grønland, som inddrager det ellers manglende fokus på race og racisme, er Poul Duedahls artikel *Dansk raceantropologi i Grønland* (2003). Her undersøger Duedahl dansk raceantropologisk forskning i perioden fra 1882 til 1949, hvor antropologibegrebet først og fremmest dækkede over den klassiske og mest udbredte disciplin: Den fysiske antropologi.

Duedahl påpeger at dansk antropologisk forskning i højere grad end eksempelvis amerikansk og fransk var præget af divergerende opfattelserne med hensyn til karakteristikkene af den grønlandske befolkning som laverestående (Duedahl 2003: 355). Ifølge Duedahl var koloniadministrationens ledelsesstrategier ikke påvirket af antropologernes racebegreb, derimod viser divergensen: “[...] at dansk antropologi kun i meget begrænset omfang var i stand til at legitimere Danmarks tilstedeværelse som en kolonimagt i Grønland” (Duedahl 2003: 355). Årsagen hertil finder han blandt andet i at Grønland, til forskel fra andre europæiske kolonier, ikke spillede nogen økonomisk rolle for Danmark i perioden fra 1882 til 1949: “Antropologiens rolle blev derfor apolitisk, idet den først og fremmest koncentrerede sig om at give en biologisk forklaring på eskimoernes oprindelse” (Duedahl 2003: 356). Duedahl konkluderer således, at raceantropologien og den tilhørende hierarkisering af verdens racer, ikke havde en central rolle i dansk kolonipolitik.

Duedahls beskrivelse af racebegrebets politiske anvendelsesmulighed er dog problematisk, idet han forenkler begrebet ved at isolere det til udelukkende at handle om den antropologiske videnskab. Ved at forblive på det antropologiske plan i sin analyse, og med betragtninger om hvorvidt dansk antropologi i det hele taget havde en politisk funktion, overser han koloniadministrationens instrumentalisering af den antropologiske viden. Dette vil jeg søge at belyse i artiklen, hvor jeg vil udfolde spørgsmålet om race og racisme i koloniprojektet ved at inddrage lægevidenskabeligt

kildemateriale, der lod sig inspirere af raceantropologien og havde direkte indflydelse på kolonipolitikens udformning i første halvdel af 1900-tallet.

Racisme i internationalt perspektiv

For at komme nærmere en analytisk ramme for undersøgelsen af racismens indflydelse på Grønlandspolitikken, vil jeg i det følgende diskutere nogle analytiske perspektiver om race og racisme, der findes i studier af andre koloniale sammenhænge. Det, der generelt karakteriserer disse er, at de argumenterer for at kolonimagts overherredømme og tilstedeværelse i kolonierne var betinget af etableringen og opretholdelsen af et dominansforhold, hvor kolonisatoren undertrykkede den koloniserede.

Partha Chatterjee har i værket *The Nation and its Fragments* (1993) problematiseret moderne magtformers karakter i en kolonial sammenhæng. Han påpeger at, der er en væsentlig forskel mellem den koloniale stat og den europæiske stat: Nemlig, at den koloniale stat aldrig kan opfylde sin mission om at blive modnet og moderniseret, da den er baseret på "the rule of colonial difference" (Chatterjee 1993: 18). "The rule of colonial difference" forhindrede etableringen af moderne regeringer i kolonierne, da denne forskel mellem de koloniserede og deres kolonisatorer tillod udfoldelsen af en kolonial ledelsesstrategi, som havde til formål at fastholde de koloniserede i et ikke-moderniseret samfund.

Ud fra det ovenstående karakteriserer Chatterjee kolonialismen, som et styre baseret på forskel med udgangspunkt i racer. Dyrkelsen af denne forskels- og racetænkning var rettet mod at håndtere de moderne koloniprojekters indre selvmodsigelse: Mens det officielle formål var at modernisere de koloniserede, beroede kolonisatorernes tilstedeværelse og magt på, at de koloniserede aldrig blev færdige med moderniseringsprocessen (Chatterjee 1993: 18-19). I forlængelse heraf identificerer han racismen som den grundlæggende logik i koloniale projekter, da det er race, der markerer kolonimagts særegenhed i forhold til den koloniserede befolkning (Chatterjee 1993: 18). Da kolonialismen fungerede som et styre baseret på forskel, forstærkede racetænkning skellet mellem kolonimagten og de koloniserede.

Med kritisk afsæt i Chatterjees ensidige karakteristik af det koloniale styre med forskelstænkning, som den grundlæggende præmis, fremhæver David Scott i artiklen *Colonial Governmentality* (1995)

hvordan magt kan have forskellige udtryk, da udøvelsen af den kan have forskellige hensigter. Problemet er ifølge Scott, at Chatterjee i sin fastholdelse af racetænkning som kolonialismens grundelement, overser udviklingen i det politiske rationale bag den koloniale magtanvendelse (Scott 1995: 193). Dette er problematisk, da et politisk rationale: “[...] characterizes those ways in which colonial power is organized as an activity designed to produce effects of rule” (Scott 1995: 193). Han afviser ikke at “the rule of colonial difference” og racetænkning, var afgørende karakteristika for kolonialismen, men understreger at et kolonialt styre bør kontekstualiseres i forhold til det bagvedliggende politiske rationale (Scott 1995: 195).

Magtens udfoldelse i specifikke, koloniale sammenhænge er endvidere belyst af George Steinmetz i artiklen *The Colonial State as a Social Field* (2008). Med afsæt i begrebet “native policy”, det vil sige kolonimagternes varierende styringsstrategier, søger Steinmetz at fremhæve den koloniale stats uensartethed. I hans analyse af det tyske koloniimperium før 1914 argumenterer han for, at på trods af at alle former for kolonialisme omhandler et kulturelt, politisk og psykologisk angreb på den koloniserede befolkning, blev “native policy” implementeret forskelligt (Steinmetz 2008: 589). Han påpeger dermed, at forklaringen på variationen i det tyske koloniimperium skal findes i de forskellige politiske strategier, “native policy”, som blev udøvet overfor de indfødte befolkninger.

Steinmetz opererer således med “the rule of colonial difference”, men med forskellige resultater. I lighed med Chatterjees teori er “native policy” defineret af præmissen om at de koloniserede styres af kolonisatorerne. Begge teorier havde til formål at fastholde skellet mellem kolonisator og koloniseret (Steinmetz 2008: 593). Hvor Chatterjee fremhæver den koloniale forskelstæknings ensartethed og kontinuitet, argumenterer Steinmetz for, at “native policy” tillod en lang række forskellige politiske strategier overfor lokalbefolkningen.

I tråd med den ovenstående diskussion om koloniale forskelle er det relevant at inddrage Patrick Brantlingers bog *Dark Vanishings: Discourse on the Extinction of Primitive Races. 1800-1930* (2003). I sin bestræbelse på at spore racismens og den tilhørende racediskurs' kompleksitet, tager han afsæt i retorikken om de forsvindende racer, “extinction discourse” (Brantlinger 2003: 1-2). Begrebet “extinction discourse” dækker ifølge Brantlinger over en særlig slags racisme, der fungerer som: “[...] a specific branch of the dual ideologies of imperialism and racism – a “discursive formation,” [...]” (Brantlinger 2003: 1). Han fremhæver en række forskere indenfor naturhistorie og racevidenskab, der hierarkiserede verdens racer med den hvide europæiske race i toppen af

fremskridt og civilisation og de mørke racer stående under i forskellige grader af underlegenhed. Her kom inddelingen af mennesker ud fra biologiske premisser til at indtage en central rolle, idet fastholdelsen af racernes forskellighed: “[...] reinforced assumptions of biological necessity while lending a supposedly scientific legitimacy to Western ideas about non-Western people” (Brantlinger 2003: 3). Brantlinger peger således på, at den racebiologiske videnskab var afgørende for kolonipolitikernes legitimitet.

Som den ovenstående gennemgang har vist, forekommer der i den internationale forskning en tendens til, at inddrage racisme i studiet af legitimeringen og rationaliseringen af de europæiske koloniprojekters ledelsesstrategier. De ovenfor skitserede tilgange til studiet af udøvelsen af racisme i kolonierne, bidrager med en analytisk ramme for, hvordan denne artikel vil undersøge racismens indflydelse på Grønlandspolitikken. Hvad de alle hæfter sig ved er, at kolonimagtens tilstedeværelse blev legitimeret gennem oprettelsen og fastholdelsen af skellet mellem kolonisator og koloniseret. Dermed understreger de også, at kolonimagtens overherredømme var betinget af forestillingen om den indfødte befolkning som primitiv og uciviliseret. En forestilling, som blandt andet blev forstærket gennem natur- og racevidenskaberne.

Antropologernes racebegreb

I perioden fra slutningen af 1800-tallet og frem til midten af 1900-tallet blev der foretaget en række undersøgelser og opmålinger af den grønlandske befolkning. De danske antropologer skildrede i flere tilfælde grønlænderne som en primitiv race, men de var langt fra enige om forståelsen af den grønlandske befolkning som tilhørende en laverestående race. Med afsæt heri kan antropologerne inddeles i to grupper, hvoraf den ene fremhævede et tydeligt racehierarki, hvor den grønlandske race ud fra fysik og intellekt stod under den danske, og den anden fokuserede på fortællingen om grønlænderne som et primitivt naturfolk, der var overlegne i deres eget miljø. I den følgende analyse inddrages to antropologer, der hørte til hver deres gruppe.

En fremtrædende person indenfor dansk antropologi er lægen og antropologen Søren Hansen, der i perioden fra 1886 til 1922 udgav en stor mængde forsknings- og populærvidenskabeligt materiale om Grønland og den grønlandske befolkning, hvori han i varierende grad skildrede grønlænderne som en primitiv og laverestående befolkning. Da materialet er omfangsrigt vil det følgende afsnit tage udgangspunkt i to artikler, som understreger Hansens syn på grønlænderne.

På baggrund af kranieopmålinger og antropologiske undersøgelser af den østgrønlandske befolkning, som var blevet foretaget af Konebådsekspeditionen (1883-1885),⁴ udgav han i 1886 artiklen *Bidrag til Østgrønlandernes Anthropologi*. Opmålinger af kranier var et centralt element i opstillingen af forskellige racetyper, og ekspeditionens opmålinger viste at den østgrønlandske befolkning var mellemskallede henimod langskallede, mens opmålte skeletkranier var meget langskallede (Hansen 1886: 15-16). Den grønlandske befolkning tilhørte dermed ikke en umiddelbar underlegen race. Hansen tilføjer dog, at årsagen til forekomsten af langskalletheden med al sandsynlighed skal findes i den kraftige udvikling af deres tyggemuskler, da: “[...] musc. temporalis let maa kunne forøge Breddediameteren med de faa Millimetre, der her er Tale om” (Hansen 1886: 16). Endvidere viste kranierne tandsæt, at visdomstænder var hyppigt forekommende, hvilket ifølge Hansen er typisk for primitive racer, mens visdomstænder forekommer sjældnere hos: “[...] de i Henseende til intellektuel Udvikling højstaaende Folkeslag, fordi Kjæbepartiet hos disse formentlig trænges tilbage i Udviklingen af den egentlige Hjernekasse, eller fordi de ikke have Brug for en saa kraftig Tandbesætning som Racer, der endnu staa paa et lavere Udviklingstrin” (Hansen 1886: 17).

Trods koblingen mellem østgrønlandernes tandforhold og deres udviklingsstadiet, tilslutter Hansen sig ikke teorien om fysikkens korrespondens med intelligensen uden forbehold. Han påpeger at østgrønlanderne i kraft af deres levevis har særligt brug for en kraftig tandbeholdning. Derfor vil en “[...] Anomali, som den omtalte, i ethvert Tilfælde ikke kunne sættes i Forbindelse med denne Theori” (Hansen 1886: 27). Han giver således eksplicit udtryk for skepsis over for koblingen mellem fysik og intellekt, men som Duedahl påpeger skulle teorien nævnes (Duedahl 2003: 342). Hansen udelukker dog ikke fuldstændig at de træk, som opmålingerne af kranierne har blotlagt, er udtryk for en racejendommelighed, idet grønlanderne er et folkeslag, der grundet sin isolation må betragtes som ren og ublandet (Hansen 1886: 29).

Ud fra det ovenstående fremhæver Hansen en fysisk hierarkisering, hvor østgrønlanderne udviklingsmæssigt står under den europæiske befolkning. Østgrønlanderne karakteriseres som en primitiv race ud fra deres fysik, men der optræder ingen direkte kobling mellem fysik og intellekt.

---

⁴ Den danske regering nedsatte i 1878 Kommissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland. Kommissionen planlagde en række ekspeditioner til Grønland, af hvilke den første var Konebådsekspeditionen til Grønlands østkyst ledet af Gustav F. Holm (Duedahl 2003: 341).

På trods heraf er (øst-)grønlanderne dog en race, der står under den hvide europæiske race, som var målestokken, som andre racer skulle bedømmes ud fra.

I 1893 vendte Hansen blikket mod den vestgrønlandske befolkning. Resultaterne af hans undersøgelser, som var blevet foretaget i 1888, blev samlet i artiklen *Bidrag til Vestgrønlandernes Anthropologi*. Her demonstrerede han ved at måle kranierne og legemets proportionering,⁵ at grønlanderne havde barnlige træk og derfor stod på et lavere udviklingstrin end andre racer. Med udgangspunkt i teorien om relationen mellem menneskeracernes proportionering og deres udviklingstrin, hvor det laveste trin svarer til et barnligt eller underudviklet trin og det øverste til det mest udviklede trin (Hansen 1893: 191), anså han vestgrønlandernes armlængde og fødder som udtryk for den grønlandske races barnlige udviklingstrin:

[...] Grønlanderne have forholdsvis mindre Fødder end noget andet Folkeslag [...] I Tilslutning hertil skal det endvidere bemærkes, at den ringe Fodlængde ogsaa er et juvenilt Træk; Børn have forholdsvis langt mindre Fødder end voxne [...] et meget talende Bevis for Rigtigheden af den oftomtalte Formodning om Eskimoernes rette Plads i Systemet [Hansen 1893: 199].

Her forekommer, som i 1886, en tydelig placering af (vest-)grønlanderne på et lavt udviklingstrin, ud fra deres fysik.

Udover legemets proportionering indtager ansigtet og særligt næsen en central rolle i karakteristikken af den vestgrønlandske befolkning. Næsens form har ifølge Hansen stor betydning som et "racemærke" (Hansen 1893: 228). At vestgrønlandernes næse er smal, understøtter formodningen om, at vestgrønlanderne står på et lavt udviklingstrin. Dette understreges ved sammenligning med abers næse: "[...] skjønt der ellers ikke er nogen Anledning til at inddrage Sammenligningen med de anthropoide Aber under disse Betragtninger, kan det dog tilføjes, at disse netop udmærke sig ved at have meget smalle Næser" (Hansen 1893: 233). I 1893 betragtede Hansen således den eskimoiske race som en race, der i kraft af sin barnlige og dyriske fysik stod på et lavere udviklingstrin, end nogen anden menneskerace. I denne artikel udtrykker han dermed en tydelig forestilling om vestgrønlander som en laverestående race i kraft af deres fysiske træk.

---

⁵ Forholdet mellem legemsdeles relative størrelse (Hansen 1893: 190).

I slutningen af 1800-tallet og i første halvdel af 1900-tallet var racisme udtryk for en videnskabelig kendsgerning, som blandt andet prægede den antropologiske videnskab. Som det er blevet belyst var racisme, i Hansens arbejde, ikke forbundet med en særlig politisk anvendelig holdning til verden, samt de racer, der beboede den. I sit videnskabelige arbejde fremhævede han ikke en tydelig relation mellem fysik og intellekt. Alligevel blev grønlænderne, med enkelte undtagelser (Hansen 1922), beskrevet som en primitiv race, der i et racehierarkisk perspektiv stod under den europæiske befolkning.

I modsætning til Hansen tilsluttede lederen af Etnografisk Samling på Nationalmuseet Kaj Birket-Smith sig ikke betragtningen om grønlænderne som laverestående individer. I tråd med den darwinistiske raceforståelse anså han grønlænderne som overlegne i deres egne omgivelser. Alligevel blev grønlænderne fremstillet som primitive i forhold til danskerne.

I rapporten *Anthropological Observations on the Central Eskimos. Report of the Fifth Thule Expedition 1921-24*, som udkom i 1940 skriver Birket-Smith om polareskimoernes legeme og kranie: "In all cases we encounter sub-medium stature, mesocephalic skull with a tendency towards dolichocephaly [...]" (Birket-Smith 1940: 100), hvilket ifølge Birket-Smith kan anses som et primitivt træk. Han forholder sig dog skeptisk, idet: "Side by side with the primitive signs there are in fact several highly developed traits" (Birket-Smith 1940: 112). I forlængelse heraf tilslutter han sig teorien om, at de primitive træk er et resultat af tilpasningen til livet i de arktiske egne.

Et mere direkte racehierarki findes i bogen *Eskimoerne* fra 1927, hvori han fremhævede, at eskimokraniet havde dyriske og barnlige træk. Birket-Smith skildrer ikke kun eskimoernes fysik som barnlig eller primitiv, men også deres intellekt fremhæves: "[...] på nogle punkter er naturmenneskets sjæleliv primitivt, som barnets er det. Eskimoernes vanskelighed ved at arbejde med abstrakte begreber som tal er som sagt eet udslag heraf [...]" (Birket-Smith 1927: 58-59). Igen tilskriver han disse barnlige træk den eskimoiske levevis, da de præges af de geografiske og sociale omgivelser i de arktiske egne.

De danske antropologer blandede sig sjældent i den aktuelle politiske debat. Ved enkelte lejligheder kom de dog ind på politiske emner. I 1940'erne skrev Birket-Smith bøgerne *Kulturens Veje*, i hvilke han advarede mod ophævelsen af monopolhandlen i Grønland, da det ville føre til, at samfundet faldt sammen:

[...] Naturfolkernes Kultur bryder ubjælpeligt sammen ved Mødet med vor Tids Industriekultur [...] Den Afspærring, som Danmark har iværksat over for Grønland, søger netop sin Berettigelse i Ønsket om med Læmpe at berede den indfødte Befolkningens Vej fra Stenalderen til en nutidssvarende Tilværelse [...] [Birket-Smith 1941: 48].

Grønlændernes primitivitet og barnlighed, som Birket-Smith tidligere havde fremhævet, rationaliserede og legitimerede således den danske tilstedeværelse i Grønland, som landets og befolkningens beskytter.

Tager man afsæt i forståelsen af videnskabelig racisme, som et særligt fysisk antropologibegreb, der eksplicit legitimerede en række koloniale politikker, kan man i lighed med Duedahl argumentere for, at dansk kolonipolitik ikke var påvirket af et særligt racebegreb. Her er det dog vigtigt at bemærke, at Duedahl i sin sammenligning af Danmark, Frankrig og Storbritannien ikke inddrager koloniprojekternes divergerende ledelsesstrategier, og således udelader virkningen af den paternalistiske kolonistrategis fremhævelse af behovet for beskyttelse og vægt på, hvad der, set med danske øjne, var til det bedste for grønlænderne. Som afsnittet har vist, konstruerede de inddragede antropologer dog en særlig grønlandsk race, som kulturelt stod under den danske og havde brug for danskernes beskyttelse. Selvom de danske antropologer ikke direkte påvirkede den førte kolonipolitik, var antropologien og dens racebegreb dog ikke fuldstændig uden indflydelse, som de følgende afsnit vil belyse.

Bertelsens racebegreb

I begyndelsen af 1900-tallet undergik det grønlandske samfund en række forandringsprocesser og fra dansk side ønskede man at omlægge grønlandspolitikken, så befolkningen kunne komme økonomisk og kulturelt på højde med andre nationer. Sundhedsvæsnet var det område, der set med danske øjne, trængte mest til forbedring.

Den udstrakte opmærksomhed på sundhedsproblemerne og manglen på grønlændernes viden herom, stemte godt overens med forestillingen om grønlændernes kulturelle sårbarhed og primitivitet, der efterhånden var blevet en fast del af den danske kolonipolitik. I første halvdel af 1900-tallet var der blevet tilføjet en ny biologisk og antropologisk dimension i bestræbelserne på at skærme grønlænderne mod skadelig vestlig indflydelse. Her kom særligt den indflydelsesrige læge

Alfred Bertelsens forståelse af grønlænderne til at præge kolonimagtens syn på den grønlandske befolkning.

I *Grønlandsk Medicinsk Statistik og Nosografi* (1935-1943) behandler Bertelsen de sundhedsmæssige forhold i Grønland. Særligt i skildringen af sindslidelser forekommer en overbevisning om, at til forskellige racer hører forskellige psykologiske egenskaber (Bertelsen 1940: 201). Derved anvender han et racebegreb svarende til de danske antropologer, men modsat antropologerne, havde han direkte indflydelse på kolonipolitikken, blandt andet som reference i *Grønlandskommissionens Betænkning*.

Mens antropologien fremhævede adskillige fysiske afvigelser mellem de eskimoiske og europæiske race, eksempelvis kranietype, blodtypegruppering og legemsbygning, havde den grønlandske psyke ifølge Bertelsen også sine særpræg. Den eskimoiske race beskrev han som præget af impulsivitet, suggestibilitet og ubestændighed:

Deres Stemning veksler let; Længsel efter at opleve noget nyt og hidtil uset er et almindeligt Træk [...] Det eskimoiske Folk er Nuets Folk og viser kun ringe Interesse for Fortid og Fremtid; de har let ved at forson sig med selv den haardeste Lod, som deres ofte svigtende Forsynlighed berede dem. Deres Intelligens er ujævn [...] deres Efterligningsevne er stor [...] [Bertelsen 1940: 176].

Dette afspejler en bevidsthed hos Bertelsen om, at der dels eksisterede en forskel mellem verdens racer og at det dels ikke var en selvfølge, at denne forskel udelukkende skyldtes fysiske forhold.

Skellet mellem kolonisatorerne og den koloniserede befolkning er centralt for at forstå, hvordan kolonimagterne skabte og fastholdt deres autoritet i det koloniale samfund. Konstruktionen af en underlegen grønlandsk race repræsenterede virkeligheden på en særlig måde. I forlængelse af det ovenstående argumenterer Bertelsen videre for, at: “[...] mange af de nævnte Egenskaber [stemmer] overens med Træk, der i den ariske Race betragtes som karakteristiske for visse Psykopattyper; i Virkeligheden er disse Egenskaber vel ogsaa hos disse en Arv fra en primitivere Mennesketype” (Bertelsen 1940: 176-177). Den grønlandske befolkning stod således under den europæiske hvad angik mental kapacitet, og kunne dermed karakteriseres som en primitiv race.

En særlig primitiv karakter finder Bertelsen i grønlændernes frygt for dødsfald ved drukning (Bertelsen 1940: 180). Denne hyppigt forekommende frygt, kaldet kajakangst, havde en enorm indflydelse på den grønlandske befolknings levemåde og psyke, idet angstanfald som dette skabte en følelse af hjælpeløshed og afviser fornuft, hos en allerede følelsesbetonet race (Bertelsen 1940: 182). Blandt de førnævnte psykiske særpræg, som karakteriserede den grønlandske race, var en racebetinget primitivitet i den eskimoiske hjerne. Det var netop denne primitivitet, som ifølge Bertelsen lå til grund for kajakangsten:

Kajakangstens almindelige Forekomst blandt de grønlandske Mænd synes mig at tyde paa en vis Primitivitet i den eskimoisk Hjernes Reaktion; i den ariske Race er Angsttilstande som Natteskræk [...] eller som Trodenskræk [...] i særlig Grad knyttede til henholdsvis Barneaarene og Kvindekønnet [Bertelsen 1940: 186].

Med andre ord, var den mandlige eskimohjerne lige så primitiv som hjernen hos et arisk barn eller kvinde. Bertelsens teori om en races psyke som udtryk for dens udviklingsstadiet, synes således at drage samme konklusioner, som nogle af de danske antropologer, med hensyn til den psykiske udvikling blandt grønlænderne. Som nævnt i det foregående afsnit demonstrerede Hansen i 1893 ved opmålinger af kranier og legemet, at den eskimoiske race havde flere barnlige træk, og derfor var en fysisk underlegen race.

I det ovenstående har jeg sandsynliggjort, at Bertelsens udtalte fokus på sammenhængen mellem den eskimoiske psyke og udbredelsen af sindssygdomme ikke udelukkende var resultat af hans egen videnskabelige position. Som tidligere fremstillinger har pointeret, dominerede tidens racetænkning i høj grad Bertelsens forståelse af grønlænderne, men han trak på en længere videnskabelige tradition, der skilrede grønlænderne i et raceperspektiv.

I forholdet mellem den videnskabelige racisme og den førte kolonipolitik var der rigtignok, som tidligere fremstillinger af perioden har pointeret, ikke nogen eksplicit instrumentalisering af et særligt racebegreb. Ikke desto mindre har analysen i dette afsnit vist, at forholdet kan nuanceres. Duedahl konkluderede i sin artikel, at divergensen i holdningen til forholdet mellem race og intellekt inden for dansk raceantropologi i Grønland viser, at dansk raceantropologi kun i begrænset omfang kunne legitimere Danmarks tilstedeværelse i Grønland. Racebegrebets centrale rolle hos Bertelsen indikerer dog, at selvom der måske ikke blev anvendt raceantropologi og kropsmålinger til at

legitimere Danmark som kolonimagt, så har raceantropologiens bredere videnskabsteoretiske grundlag trods alt påvirket den videnskabelige diskurs i Danmark.

Den Store Grønlandskommission

De undersøgelser, som er refereret ovenfor, fortæller ikke kun om de danske antropologer og Bertelsens bestræbelser på at konstruere en grønlandsk race gennem deres sproglige og videnskabelige indhold, men er også tæt knyttet til den kolonipolitik som udspiller sig og viser at forestillingerne om den grønlandske race og den førte kolonipolitik i høj grad var betinget af hinanden. I det følgende vil jeg se nærmere på et konkret eksempel, som anvendte raceantropologiens forestillinger om en særlig grønlandsk race.

Fra slutningen af 1940'erne kom kolonipolitikken, der hidtil havde været præget af kolonialisme og paternalisme under pres. Som følge heraf nedsatte statsminister Hans Hedtoft den 29. november 1948 Grønlandskommissionen, som havde til formål at gennemgå de problemer, som fandtes i Grønland, samt give en betænkning med forslag til fremtidige retningslinjer (Grønlandskommissionen 1950 bd. 1: 5). Kommissionens betænkning udtrykker dermed en afkoloniseringspolitik, men som analysen vil vise, fastholdte kommissionen tendenser fra den paternalistiske kolonipolitik.

I betænkningens fjerde bind behandles sundhedsvæsenet, boligbyggeri og sociale forhold. Til trods for at mere end et årti var gået, blev Bertelsens ovenfor refererede værk inddraget, da der ifølge kommissionen ikke var sket større ændringer (Grønlandskommissionen 1950 bd. 4, II: 81), og Bertelsens syn på grønlænderne kunne derved fungere som inspiration. En gennemgående tendens i kommissionen er skildringen af grønlænderne som primitive, særligt i kraft af deres mentalitet (Grønlandskommissionen 1950 bd. 4, II: 81). Ser man på beskrivelser af de grønlandske boliger forekommer blandt grønlænderne en mangel på lyst og evne til, at vedligeholde deres huse. I forbindelse med ønsket om, at skaffe bedre boliger anbefaler kommissionen derfor at seriefremstille disse i Danmark, idet: “[...] den grønlandske arbejdskraft er knap, arbejdstempoet ringe og de grønlandske håndværkere ikke altid lige dygtige [...]” (Grønlandskommissionen 1950 bd. 4, II: 86).

Disse racekarakteristika kommer til udtryk i flere aspekter af grønlændernes væremåde. Om vandforsyningerne i Grønland skriver kommissionen blandt andet, at befolkningen: “[...] ikke [er]

så nøjeregnende; hvis det er meget besværligt at hente vand ovenfor f. eks. et spildevandstilløb end nedenfor, går man ikke meget derop, selv om det måtte være påbudt” (Grønlandskommissionen 1950 bd. 4, II: 99). Denne iagttagelse af grønlændernes manglende efterlevelse af de danske krav rakte, som citatet antyder, videre end til deres opførelse. Det var den grønlandske mentalitet og karakter, der i betænkningen stod i forbindelse med problematikken vedrørende landets udvikling. I denne forbindelse blev spørgsmålet om grønlændernes modenhed og modtagelighed overfor reformer centralt. Som følge af grønlændernes primitive vaner søgte man fra dansk side først og fremmest, at højne den grønlandske befolkning gennem opdragende tiltag (Grønlandskommissionen 1950 bd. 4, II: 134). Problematikken vedrørende grønlændernes kulturelle udvikling blev således knyttet til deres umodne karakter, og befolkningens “[...] større primitivitet, den sorgløse mentalitet med den udbredte promiscuitet [...]” Grønlandskommissionen 1950 bd. 4, II: 130) nødvendiggjorde Danmarks tilstedeværelse og legitimerede Danmarks overherredømme i Grønland.

Både antropologerne og Bertelsen havde påpeget stod grønlænderne på et lavere udviklingsstrin end danskerne i kraft af deres ofte barnlige og letsindige mentalitet, der modarbejdede ønsket om at højne det grønlandske samfund. I denne forbindelse synes kommissionen at anvende et racesyn i slående lighed med Bertelsen og en række antropologer, der alle fremhævede grønlændernes barnlige tendenser: “Ikke sjældent er landets særegne naturforhold stærkt bidragende til manglerne, men andre gange er en hovedårsag at finde i befolkningens vaner. Mentaliteten er gennemgående lidt barnlig, emotionelt præget, og livssynet mere fatalistisk end f.eks. i Danmark” (Grønlandskommissionen 1950 bd. 4, II: 134). Her forekommer det således at den danske kolonimagt til en vis grad benyttede en opfattelse, forankret i den raceantropologiske videnskab, af grønlænderne som tilhørende en laverestående race, der i kraft af deres barnlige og umodne mentalitet fortsat havde brug for Danmarks beskyttelse og vejledning.

Konklusion

Trods uenighed om hvorvidt den grønlandske befolkning kunne italesættes som en laverestående race ud fra deres fysik og intellekt, skildrede antropologerne i flere tilfælde grønlænderne som en primitiv race. Trods antropologiens tilsyneladende apolitiske funktion, spillede antropologernes forestilling om den grønlandske races primitivitet og barnlighed en central rolle i legitimeringen af det danske koloniprojekt i Grønland gennem andre videnskabelige traditioner.

I 1900-tallet blev lægen Alfred Bertelsen central for videreførelsen af den antropologisk tradition. Hans forståelse af grønlænderne blev efterhånden domineret af tidens racetænkning. Dette kom blandt andet til udtryk i måden, hvorpå han knyttede befolkningens intelligensniveau til deres kulturelle stadie. Om end antropologernes forestilling ikke blev anvendt eksplicit i kolonipolitikken, tyder Bertelsens forståelse af grønlænder på, at raceantropologien påvirkede den videnskabelige diskurs i Danmark og derigennem den førte kolonipolitik.

Ved inddragelse af *Grønlandskommissionens Betænkning* fra 1950 er det blevet tydeliggjort, hvordan den danske kolonimagt instrumentaliserede et racebegreb, som led i opretholdelsen af Danmarks koloniale overherredømme i Grønland. Denne instrumentalisering fremhæver, hvordan antropologernes og Bertelsens forståelse af grønlænderne var knyttet til kolonipolitikken. Artiklen har dermed eftervist en forbindelse mellem antropologien og kolonipolitikken.

Litteraturliste:

- Bertelsen, Alfred: "Grønlandsk Medicinsk Statistik og Nosografi. Undersøgelser og Erfaringer fra 30 Aars Grønlandsk Lægevirkosomhed – I. Grønlands befolkningsstatistik 1901-30", *Meddelelser om Grønland*, bd. 117, nr. 1, København: C. A. Reitzels Forlag, 1935.
- Bertelsen, Alfred: "Grønlandsk Medicinsk Statistik og Nosografi. Undersøgelser og Erfaringer fra 30 Aars Grønlandsk Lægevirkosomhed – II. Sundhedsvilkaarene i Grønland", *Meddelelser om Grønland*, bd. 117, nr. 2, København: C. A. Reitzels Forlag, 1937.
- Bertelsen, Alfred: "Grønlandsk Medicinsk Statistik og Nosografi. Undersøgelser og Erfaringer fra 30 Aars Grønlandsk Lægevirkosomhed – III. Det sædvanlige grønlandske sygdomsbillede", *Meddelelser om Grønland*, bd. 117, nr. 3, København: C. A. Reitzels Forlag, 1940.
- Bertelsen, Alfred: "Grønlandsk Medicinsk Statistik og Nosografi. Undersøgelser og Erfaringer fra 30 Aars Grønlandsk Lægevirkosomhed – III. Det sædvanlige grønlandske sygdomsbillede", *Meddelelser om Grønland*, bd. 117, nr. 3, København: C. A. Reitzels Forlag, 1940.
- Bertelsen, Alfred: "Grønlandsk Medicinsk Statistik og Nosografi. Undersøgelser og Erfaringer fra 30 Aars Grønlandsk Lægevirkosomhed – IV. Akutte infektionssygdomme i Grønland", *Meddelelser om Grønland*, bd. 117, nr. 4, København: C. A. Reitzels Forlag, 1943.
- Birket-Smith, Kaj: *Anthropological Observations on the Central Eskimos. Report of the Fifth Thule Expedition 1921-24*, København: Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag, 1940.
- Birket-Smith, Kaj: *Eskimoerne*, København: Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag, 1927.
- Birket-Smith, Kaj: *Kulturens Veje – I. Indledning og Materiel Kultur*, København: Jespersen og Pios Forlag, 1941.
- Birket-Smith, Kaj: *Kulturens Veje – II. Samfund og Aandsliv Kulturstrømninger*, København: Jespersen og Pios Forlag, 1942.
- Brantlinger, Patrick: *Dark Vanishings: Discourse on the Extinction of Primitive Races, 1800-1930*, Ithaca/London: Cornell University Press, 2003.
- Chatterjee, Partha: *The Nation and its Fragments*, Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1993.
- Duedahl, Poul: "Dansk raceantropologi i Grønland", *Historisk Tidsskrift*, bd. 103, hft. 2, 2003, pp. 335-358.
- Fredrickson, George M.: *Racism: A Short History*, Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 2002.
- Goldberg, David Theo: *Racist Culture: Philosophy and the Politics of Meaning*, London: Blackwell, 1993.
- Gould, Stephen Jay: *The Mismeasure of Man* (revised and expanded edition), New York/London: W. W. Norton, 1996.
- Grønlandskommissionen: *Grønlandskommissionens Betænkning bd. 1 – Indledning, placering og udformning af bebyggelser, den fremtidige anlægsvirkosomhed*, København, 1950.
- Grønlandskommissionen: *Grønlandskommissionens Betænkning bd. 4 – Sundhedsvæsenet, boligbyggeriet og sociale forhold I-II*, København, 1950.
- Gulløv, Hans C. (red.): *Grønland. Den arktiske koloni*, København: Gads Forlag, 2017.
- Hansen, Søren: "Bidrag til Vestgrønlandernes Anthropologi", *Meddelelser om Grønland*, hft. 7, København: C. A. Reitzel, 1893, pp. 163-248.
- Hansen, Søren: "Bidrag til Østgrønlandernes Anthropologi", *Meddelelser om Grønland*, hft. 10, København: C. A. Reitzel, 1886, pp. 1-41.

- Hansen, Søren: "Det Eskimoiske Raceproblem", *Nordisk Tidsskrift*, 1922, pp. 132-144.
- Heng, Geraldine: "The Invention of Race in the European Middle Ages I: Race Studies, Modernity, and the Middle Ages", *Literature Compass*, bd. 8, nr. 5, 2011, pp. 315-331.
- Heng, Geraldine: "The Invention of Race in the European Middle Ages II: Locations of Medieval Race", *Literature Compass*, bd. 8, nr. 5, 2011, pp. 332-350.
- Jepsen, Lars Peter: "Arv & race, folk og fæ. Det naturvidenskabelige syn på racer fra Linné til nutiden", *OMverden*, årg. 2, nr. 7, 1991, pp. 2-4.
- Mitchell, W. J. T.: *Seeing Through Race*, Cambridge/Massachusetts: Harvard University Press, 2012.
- Rud, Søren: *Colonialism in Greenland. Tradition, Governance and Legacy*, London: Palgrave Macmillan, Cambridge Imperial and Post-Colonial Studies Series, 2017.
- Rud, Søren: *Den rette blanding. Oprindelighed og ledelse i 1800-tallets Grønland*, Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2017.
- Scott, David: "Colonial Governmentality", *Social Text*, nr. 43, 1995, pp. 191-220.
- Steinmetz, George: "The Colonial State as a Social Field: Ethnographic Capital and Native Policy in the German Overseas Empire before 1914", *American Sociological Review*, bd. 73, nr. 4, 2008, pp. 589-612.
- Sørensen, Axel Kjær: *Danmark-Grønland i det 20. århundrede - en historisk oversigt*, København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 1983.
- Thisted, Kirsten: "Eskimoeksotisme – et kritisk essay om repræsentationsanalyse". I: Lene Bull Christiansen (red.), *Jagten på det eksotiske*, Roskilde: Institut for Kultur og Identitet, RUC, 2006.
- Thisted, Kirsten: " "Hvem går qivittoq?" Kampen om et litterært symbol eller relationen Danmark-Grønland i postkolonial belysning", *Tijdschrift voor Scandinavistiek*, bd. 25, nr. 2, 2004, pp. 133-160.
- Thomsen, Hanne: "Ægte grønlandere og nye grønlandere - om forskellige opfattelser af grønlandskhed", *Den jyske historiker*, nr. 81, 1998, pp. 21-55.

